

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 21.11.2003
KOM(2003) 704 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO
NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE**

**Eräitä Euroopan kilpailukyvyn avainkysymyksiä
- tavoitteena kokonaisvaltainen lähestymistapa**

**KOMISSIION TIEDONANTO
NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE**

**Eräitä Euroopan kilpailukyvyn avainkysymyksiä
- tavoitteena kokonaisvaltainen lähestymistapa**

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	3
2.	Eräitä Euroopan kilpailukykyyn liittyviä näkökohtia	4
3.	Euroopan kilpailukykyyn liittyvät haasteet	5
4.	Teollisuuden kilpailukyvyn viimeaikainen kehitys	7
4.1.	Tuottavuuden kasvu ja deindustrialisaatio	8
4.2.	Tuotantotoiminnan hajauttaminen ulkomaille	10
5.	Kuinka parantaa kilpailukykyongelmien käsittelyä?	12
5.1.	Kilpailukykyanalyysi toiminnan perustana.....	12
5.2.	Tarvittava sääntelykehys	13
5.3.	Tutkimuksen, innovoinnin ja yrittäjyyden edistämiseen kohdennetun tuen lisääminen	17
5.4.	Komission panos	18
6.	Päätelmät	19
	Liitteet	21

1. JOHDANTO

Euroopan on parannettava kilpailukykyään. Kilpailukykyinen eurooppalainen talous tarjoaa meille keinot tukea omaa yhteiskuntamalliamme ja turvata kuluttajien, terveyden ja ympäristön suojelun korkea taso, ja näin se antaa meille mahdollisuudet laadukkaaseen elämään ja elintasomme nostamiseen.

Keväällä 2003 kokoontunut Eurooppa-neuvosto asetti kilpailukyvyn tiukasti politiikan tarkastelun keskiöön. Se antoi kilpailukykyneuvostolle¹ tehtävän lujittaa Lissabonin strategian taloudellista ulottuvuutta pyytäen, että se ”aktiivisesti parantaa kilpailukykyä ja lisää kasvua komissiossa laadittavan integroidun kilpailukykystrategian mukaisesti ja tarkastelee säännöllisesti sekä horisontaalisia että alakohtaisia kysymyksiä”.

Tiedonannolla on kaksi tavoitetta:

- ensimmäiseksi, saattaa neuvosto tietoiseksi monista tarkastelua edellyttävistä kysymyksistä, joita sen olisi pidettävä keskeisesti esillä poliittisella asialistallaan, ja ehdottaa työmenetelmä, joka mahdollistaa kilpailukykyyn liittyvien ongelmien yksilöimisen järjestelmällisesti ja niiden ratkaisemisen. Nämä kysymykset kuuluvat selvästi kilpailukykyä koskevaa kokonaisvaltaiseen tarkasteluun.
- toiseksi, vastata lokakuussa 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston pyyntöön ja tarkastella alustavasti huolia teollisuuden taantumisesta (deindustrialisaatio), jonka nähtävästi uskotaan uhkaavan Eurooppaa. Komissio aikoo antaa kattavamman vastauksen lähikuukausien aikana ja se aikoo selvittää perusteellisesti olosuhteet, jotka vaikuttavat Euroopan erikoistuneisuuteen ja sen asemaan työn kansainvälisen jakautumisen yhteydessä. Komissio pohtii näitä kysymyksiä teollisuuspolitiikasta annetun tiedonannon tulevan uudelleentarkastelun yhteydessä ottaen huomioon valmisteilla olevat uudet rahoitusnäkymät.

On selvää, että deindustrialisaatioon ja kilpailukykyyn vaikuttavat politiikan alat liittyvät tiiviisti toisiinsa. Kilpailukykyä tukeva politiikka edistää osaltaan deindustrialisaatiokehityksen pysäyttämistä, ja se myös helpottaa järjestelmällistä siirtymistä kohti nykyaikaista teollisen yhteiskunnan taloutta. Tämä siirtyminen aiheuttaa muutoksia työllisyyden jakautumiseen kaikilla aloilla. Yleensä teollisuuden työpaikkojen vähentyminen on enemmän kuin korvautunut palvelualojen työpaikkojen lisääntyessä. Samaan aikaan, kun nämä rakenteelliset muutokset jatkuvat, on vähän koulutusta saaneen työvoiman yhä vaikeampaa löytää uutta työtä. Tämä osa työvoimastamme on mukautusprosessissa erityisen haavoittuva. Vaikka onkin selvää, että mukautukset saattavat olla raskaita paikallisten talouksien ja sosiaalisten näkökohtien kannalta, voimavarojen jaon tehostaminen parantaa kansantuloa ja lisää hyvinvointia. Poliitiikka, joka lisää innovaatiopotentialiamme ja henkistä pääomaamme, lisää myös työn tuottavuutta ja parantaa suhteellista etuamme kansainvälisesti.

Tältä osin ja myös kilpailukyvyn parantamiseksi tiedonannossa otetaan esille poliittisesti merkittäviä tai taloudelliselta kannalta kiireellisiä neuvoston, Euroopan parlamentin, jäsenvaltioiden ja komission päätöksiä ja toimia, joita tarvitaan pikimmiten taloudellisten

¹ Neuvosto yksinkertaisti työskentelytapojaan kesällä 2002, ja tämän tuloksena perustettiin kilpailukykyneuvosto yhdistämällä aiemmat sisämarkkina-, tutkimus- ja teollisuusneuvostot.

uudistusten viivästymisen korjaamiseksi. Kevään 2003 Eurooppa-neuvosto korosti, ettei Lissabonissa asetettuja tavoitteita saavuteta, ellei Eurooppa hyväksy ja toteuta rakenteellisia uudistuksia merkittävästi nykyistä nopeammin. Heikko edistyminen monilla asianomaisilla uudistettavilla aloilla on vastoin sitoumuksia ja aikatauluja, joista valtioiden ja hallitusten päämiehet ovat Eurooppa-neuvostossa sopineet.

2. ERÄITÄ EUROOPAN KILPAILUKYKYYN LIITTYVIÄ NÄKÖKOHTIA

Heti aluksi on syytä painottaa, etteivät Euroopan kilpailukykyongelmat ole uusia vaan että ne ovat jo olleetkin keskeisesti esillä neuvoston ja komission poliittisissa pohdinnoissa.

- Lissabonin strategian yhteydessä unioni on käynnistänyt taloudellista, sosiaalista ja ympäristöä koskevaa uudistusta varten kattavan kymmenvuotisen toimintaohjelman, joka yhdistää strategiaan Göteborgin Eurooppa-neuvoston tulokset. Lisäksi komissio on viimeksi kuluneiden kahdentoista kuukauden aikana laatinut **useampia toisiaan vahvistavia poliittisia ja strategisia asiakirjoja, joilla on välitön vaikutus kilpailukykyyn**. Niissä tarkastellaan muun muassa sitä, kuinka voitaisiin saada mahdollisimman paljon hyötyä laajentuneista sisämarkkinoista ja kuinka parantaa teollisuuden kilpailukykyä ja edistää tutkimusta, innovointia ja yrittäjyyttä². Lisäksi komissio toteuttaa parhaillaan kunnianhimoista poliittista uudistusohjelmaa kilpailurajoitusten, yrityskeskittymien ja valtiontukien aloilla kilpailupolitiikkansa välineitä parantaakseen. Lisäksi talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa perätään harkittua talous- ja työllisyyspolitiikan ohjausta ja nykyistä nopeampia talousuudistuksia EU:n kasvupotentiaalin lisäämiseksi työn tuottavuutta ja yritystoiminnan dynaamisuutta tukevilla toimilla. Komissio on hiljattain käynnistänyt eurooppalaisen kasvualoitteen, joka on tarkoitettu lisäämään investoimista kahdella keskeisellä alalla eli kyseessä ovat investoinnit verkottumiseen ja osaamiseen³. Kasvualoitteen loppuraportissa komissio on määritellyt Euroopan laajuisiin verkkoihin liittyvien hankkeiden pikakäynnistysohjelman liikenne- ja energia-aloille, laajakaistan perustuville ja nopeille internet-yhteyksille sekä tutkimus- ja kehitystyölle ja innovoinnille. Ne ovat hankkeita, jotka voidaan aloittaa välittömästi, joilla on voimakas rajatylittävä vaikutus ja jotka edistävät kasvua ja lisäävät työpaikkoja.
- Kevään 2003 Eurooppa-neuvosto katsoi, ettei Eurooppa toteuta uudistuksia tarpeeksi nopeasti. Tästä syystä nyt käsillä olevassa asiakirjassa ei niinkään pyritä esittämään jälleen yhtä uutta strategiaa, vaan pikemminkin saattamaan käyttöön **riittävästi voimavaroja kilpailukyvyn kokonaisvaltaiseen tarkasteluun**, joka tarjoaisi muutokselle uutta kimmoketta. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan lisäarvo perustuu siihen, että **kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa**. Monilla neuvostolle ja Euroopan parlamentille esitetyillä toimilla saavutetaan niiden varsinaisten tavoitteiden lisäksi monenlaista etua, ja näin ne edistävät muutosta myönteiseen suuntaan useilla eri aloilla.

² Kyseiset asiakirjat ovat: komission tiedonannot *Sisämarkkinastrategia: vuosien 2003–2006 painopisteet* (KOM(2003) 238 lopullinen), 7.5.2003, *Tutkimusinvestoinnit: toimintasuunnitelma Euroopalle* (KOM(2003) 226 lopullinen/2), 4.6.2003, ja *Teollisuuspolitiikka laajentuneessa unionissa* (KOM(2002) 714 lopullinen), 11.12.2002, yrittäjyyttä Euroopassa käsittelevä vihreä kirja (perustuu asiakirjaan KOM(2003) 27 lopullinen), 21.1.2003, ja komission tiedonanto *Innovaatiopolitiikka: unionin Lissabonin strategiaa koskevan lähestymistavan päivittäminen* (KOM(2003) 112 lopullinen), 11.3.2003.

³ *Euroopan laajuisiin verkkoihin ja merkittäviin tutkimus- ja kehityshankkeisiin investointi* (SEK(2003) 819, 9.7.2003, ja loppuraportti Eurooppa-neuvostolle *Euroopan kasvualoite: Investointi verkkoihin ja osaamiseen kasvun ja työllisyyden hyväksi*. (KOM(2003) 690 lopullinen), 11.11.2003.

Yksi esimerkki on yhteisöpatentti. Sen ottaminen käyttöön ei ainoastaan paranna sisämarkkinoiden toimintaa, vaan tarjoaa myös aiempaa paremmat mahdollisuudet muuttaa tutkimustuloksia kaupallisiksi sovelluksiksi kohtuuhintaan. Jokainen päivä, jona yritykset eivät voi suojata uusia keksintöjään riittävän edullisin kustannuksin koko EU:n laajuudessa, heikentää sisämarkkinoihin, tutkimus- ja kehitystyöhön ja yrittäjyyteen perustuvaa tärkeää tuottavuuden kasvua Euroopassa.

- Tuottavuuden kasvu on kilpailukykyä määräävä tekijä; kilpailukykyisessä taloudessa tuottavuuden kasvu on jatkuvasti voimakasta ja johtaa elintason paranemiseen. **Tuottavuuteen vaikuttavat monet tekijät**, joista keskeisimpiä ovat markkinauudistusten tarjoamat mahdollisuudet investointien edistämiseen, kilpailun aste, kyky innovoida lisäämällä investointeja tutkimus- ja kehitystyöhön sekä kehittämällä inhimillisiä voimavaroja etenkin koulutuksen avulla, kyky muuttaa tekniset ja muut innovaatiot nopeasti taloudelliseksi hyödykkeiksi, työtapojen uudelleenjärjestely tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuudet huomioon ottaen, kilpailupaineiden täysimääräisen vaikutuksen sisämarkkinoilla takaavat ja näin siis tuottavuuden parantamiseen tähtäävien kannustimien käytön turvaavat kilpailumääräykset ja kuluttajansuojaa koskevat säännöt⁴ (esimerkiksi aloilla, joilla rajoittavat määräykset ja monopolit vaikeuttavat kilpailua ja heikentävät kilpailukykyä) sekä kaikkien mahdollisten etujen toteutumisen takaavat yhdenmetyt tavara- ja palvelumarkkinat.
- Sekä **Euroopan unionin toimielimillä että jäsenvaltioilla on tärkeä tehtävä ”kilpailukyvyn vaalijoina”**. Niiden yhteisenä tavoitteena on luoda puite-edellytykset sille, että eurooppalaiset yritykset voisivat kasvaa ja kilpailla menestyksekkäästi maailmanmarkkinoilla, joilla kilpailu käy yhä ankarammaksi. Haastetta korostaa uusien voimakkaiden kilpailijoiden tulo Kaakkois-Aasiasta ja Latalaisesta Amerikasta. Jotta voitaisiin varmistaa Euroopan unionin olevan oikealla tiellä, on seurattava Euroopan talouksien ja yritysten kehitystä ja arvioitava niiden kilpailukykyä järjestelmällisesti. Lisäksi komission on arvioitava keskeisten lainsäädäntöehdotustensa taloudellisia, yhteiskunnallisia ja ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia sekä otettava politiikkaa koskevissa valinnoissaan täysimääräisesti huomioon niistä kilpailukykyyn kohdistuvat vaikutukset. Julkinen kuuleminen ja vaikutusten perusteellinen arviointi ovat tässä yhteydessä keskeisiä keinoja. Tärkeille komission ehdotuksille tehtävän vaikutusten arvioinnin ansiosta myös neuvostolla ja Euroopan parlamentilla odottaisi olevan edellytykset ottaa huomioon vaikutukset, joita ehdotuksista kohdistuu kilpailukykyyn. Kyseisten toimielinten olisi kuitenkin myös pidettävä huoli siitä, että vaikutusten arviointi jatkuu lainsäädäntöprosessin eri vaiheissa ehdotusten käsittelyn edetessä.

3. EUROOPAN KILPAILUKYKYYN LIITTYVÄT HAASTEET

Tuottavuuden kasvu on kokonaisuudessaan hidastunut selvästi Euroopassa vuodesta 1995 lähtien, vaikka tulos onkin ollut erilainen eri jäsenvaltioissa. Komissio on painottanut tämän kehityksen suurta merkitystä useissa yhteyksissä⁵. EU:n kilpailukykyyn

⁴ Tämä koskee sekä vähittäiskaupan liiketoimia että yritysten välisiä liiketoimia. Se, että kilpailun paineet eivät ole täysin vaikuttaneet yrittäjien ja kuluttajien välisten liiketoimien sisämarkkinoilla, näkyy saman tuotteen tai palvelun erilaisena hintana eri jäsenvaltioissa, minkä tuoreet hintatutkimukset ja viimeisin Cardiffin raportti vahvistavat.

⁵ Katso vuosien 2001, 2002 ja 2003 kilpailukykyraportit *European Competitiveness Report*, SEK(2001) 1705, 29.10.2001, SEK(2002) 528, 21.5.2002, ja SEK(2003) 1299, 13.11.2003. Lisäksi komissio on

keskeisesti vaikuttavien tekijöiden tarkastelu antaa huolestuttavan kuvan. Syinä tuottavuuden kasvun hidastumiseen ovat pääasiassa tieto- ja viestintätekniikan puutteellinen hyödyntäminen, hitaus innovoinnissa työympäristöön ja uusien tarpeellisten taitojen kehittämisessä sekä organisatoriset puutteet.

Työtunnin tehokkuus on EU:ssa alempi kuin Yhdysvalloissa; vuonna 2002 työtunnin tuottavuus oli EU:ssa 86,8 prosenttia siitä, mitä Yhdysvalloissa⁶. Luku ei kuitenkaan kerro mitään jäsenvaltioiden hyvin erilaisista tuloksista⁷. Vuosina 1990–1995 työtunnin tuottavuus kasvoi EU:ssa 2,5 prosenttia vuodessa, mutta vuosina 1995–2000 tuottavuuden kasvu laski 1,3 prosenttiin vuodessa. Yhdysvaltoja koskevat vastaavat luvut ovat 1,1 prosenttia ja 1,9 prosenttia.

Euroopan taloudellinen yhdentyminen ei ole vielä läheskään valmis. Etenkään sisämarkkinoiden etuja ei ole vielä tosiasiaassa koettu aloilla, joilla uudistukset ovat olleet vähäisempiä ja joilla kilpailu ei siis ole kovin voimakasta. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi energiamarkkinat, liikenne ja palvelumarkkinat. EU:n sisäinen tavarakauppa kasvoi vuosina 1996–2000 BKT:tä nopeammin, mutta vuodesta 2001 kasvu on hidastunut⁸. Palvelukauppa on vuodesta 1993 lähes kaksinkertaistunut eli sen arvo on kasvanut 194 miljardista eurosta 362 miljardiin euroon, mutta yhdentymistä voidaan selvästikin vielä paljon lisätä kauppaa ja ulkomaisia suoria sijoituksia edistämällä.

Panostus tutkimus- ja kehitystyöhön on EU:ssa vähäisempää kuin Yhdysvalloissa ja Japanissa. Joidenkin jäsenvaltioiden myönteisistä aloitteista huolimatta toimenpiteet tutkimusinvestointien lisäämiseksi ja alan investointiedellytysten parantamiseksi ovat olleet hajanaisia ja niitä on toteutettu verkkaisesti. Uusimpien saatavilla olevien lukujen (2001) mukaan 15 jäsenmaan EU:n tutkimus- ja kehitysinvestoinnit kasvavat kokonaisuudessaan hitaasti ja ovat nyt lähes 2 prosenttia BKT:stä, mikä on enemmän kuin koskaan ennen. Siitä huolimatta 1,3 prosentin keskimääräinen vuosikasvu on aivan riittämätön Yhdysvaltojen ja Japanin tason sekä vuodeksi 2010 asetetun 3 prosentin tavoitteen saavuttamiselle. Tutkimus- ja kehitysinvestointeja koskeva ero Yhdysvaltoihin verrattuna vain kasvoi vuodesta 2000 vuoteen 2001, jolloin se kasvoi 120 miljardista eurosta 140 miljardiin euroon. Pääasiallisena selityksenä tähän olivat suhteellisesti vähäisemmät yksityiset investoinnit EU:ssa.

Innovointitoiminnassa Eurooppa on edelleen tärkeimpiä kilpailijoitaan jäljessä. Viimeisimpien tietojen⁹ mukaan monet keskeiset indikaattorit osoittavat EU:n ja Yhdysvaltojen välillä olevan suuria eroja. Patentteja myönnetään Euroopassa edelleen vähän, etenkin korkean teknologian aloilla. Tietojen mukaan myös elinikäinen oppiminen on vähentynyt huolestuttavasti. Tätä tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että Euroopassa kohdennetaan korkeakoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen tärkeimpiin kilpailijoihin

varoittanut neuvostoa ja Euroopan parlamenttia asiaan liittyvistä riskeistä tiedonannossa *Tuottavuus Euroopan talouksien ja yritysten kilpailukykyyn avaimena* KOM(2002) 262 lopullinen, 25.5.2002.

⁶ Katso *European Competitiveness Report*, 2003 edition, op. cit. alaviite 5.

⁷ Vuosina 1996–2002 työtunnin tuottavuuden keskimääräinen kasvu oli Belgiassa (2,16 %), Kreikassa (3,16 %), Irlannissa (5,12 %), Luxemburgissa (2,04 %), Itävallassa (2,43 %) ja Suomessa (2,58 %) suurempi kuin Yhdysvalloissa (1,86 %); vaikka BKT työtuntia kohden olikin EU:ssa 86,8 prosenttia Yhdysvaltojen tasosta, työtunnin tuottavuus oli Belgiassa, Ranskassa ja Luxemburgissa suurempi kuin Yhdysvalloissa; katso *European Competitiveness Report*, 2003 edition, op. cit. alaviite 5.

⁸ Katso *Taloussuudistus: kertomus yhteisön tuote- ja pääomamarkkinoiden toiminnasta*, KOM(2002) 743 lopullinen, 23.12.2002.

⁹ Katso vuoden 2003 innovaatioiden tulostaulu *2003 European Innovation Scoreboard* SEK(2003) 1255, 10.11.2003.

verrattuna yleisesti vähemmän yksityisiä investointeja¹⁰. Tosin muutamat indikaattorit kertovat myös myönteisemmästä tilanteesta. Esimerkiksi luonnontieteiden ja tekniikan alan korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus kaikista uusista tutkinnon suorittajista on EU:ssa merkittävästi suurempi kuin Yhdysvalloissa ja tieto- ja viestintätekniikkaan tehtyjen investointien ero on puolittunut vuodesta 1996.

Euroopalta puuttuu edelleen yrittäjähenkeä¹¹. Yrittäjyyttä pohditaan mahdollisena ammattina paljon harvemmin kuin Yhdysvalloissa. On tärkeää parantaa käsityksiä yrittäjyydestä sekä lisätä itsenäiseen ammatinharjoittamiseen liittyviä kannustimia.

Eurooppa ei kuitenkaan tarvitse vain enemmän yrittäjiä, vaan sen on myös luotava **edellytykset yritysten kasvulle.** Taloudellisen tuen puuttuminen, monimutkaiset hallinnolliset menettelyt ja ammattitaitoisen työvoiman puute määrittävät edelleen yritystoiminnan aloittamisen ja laajentamisen tärkeimmiksi esteiksi. Tämä koskee erityisesti teknologiavaltaisia aloja, esimerkiksi biotekniikkaa, joilla toiminnan aloittavia uusia yrityksiä on viime aikoina ollut Euroopassa enemmän kuin Yhdysvalloissa mutta joilla näiden vastaperustettujen yritysten kasvua haittaa suuresti riskipääoman puute.

4. TEOLLISUUDEN KILPAILUKYVYN VIIMEAIKAINEN KEHITYS

Euroopan kilpailukykyongelmat ovat ilmenneet **huolestuneisuudessa siitä, että Eurooppaa uhkaa mahdollisesti teollisuustuotannon taantuma (deindustrialisaatio).** Viime kuukausina tällaista huolta on ilmaistu julkisissa keskusteluissa, myös korkeimmalla poliittisella tasolla kuten Ranskan, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan valtioiden ja hallitusten päämiesten komission puheenjohtajalle osoittamassa kirjeessä. Tällaiset huolet eivät ole uusia, ja ne vahvistuvat vaihtelevasti hitaan taloudellisen kasvun tai taloudellisen laskukauden aikana¹². Talouksiemme rakennemuutokseen liittyvä mukautusprosessi saattaa epäilemättä tulla kalliiksi, etenkin paikallisesti. Hyvä makrotalouden suorituskyky ei kuitenkaan pelkästään tarjoa EU:n teollisuudelle toimintaympäristöä, jossa se voi parantaa tuottavuuttaan ja viime kädessä selviytyä kansainvälisessä kilpailussa ja luoda työpaikkoja, vaan se tarjoaa myös edellytykset palvelualan kasvulle.

Seuraavassa 4.1 kohdassa tarkastellaan joitakin deindustrialisaatioon liittyviä piirteitä ja sitä seuraavassa kohdassa otetaan esille muutamia ajatuksia, jotka liittyvät taloudellisen toiminnan siirtämiseen ulkomaille. Nämä kysymykset ovat nousemassa esiin **osana laajempaa pohdintaa EU:n teollisuuden suorituskyvystä ja tulevaisuudesta.** Taustalla on ehkä kunnianhimoinen toive siitä, että Eurooppa säilyttäisi yleismaailmallisen mahtiasemansa sellaisilla teollisuudenaloilla, joita pidetään olennaisena tärkeinä strategisista tai muista syistä. Niin ikään kyseessä voi olla voimakas pyrkimys palauttaa suorituskyky aloilla, joilla Eurooppa on ollut heikko. Tämä ilmentää huolta siitä, että koska teollisuus ei ole EU:ssa yhtä erikoistunut teknologia-aloihin kuin Yhdysvalloissa tai Japanissa, sen olisi pystyttävä säilyttämään nykyinen vankka asemansa perinteisillä kypsillä aloilla, mikä ei kuitenkaan riitä

¹⁰ Katso *Education & training 2010 – The success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms (Joint interim report on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe)*, KOM(2003) 685 lopullinen 11.11.2003 (suomenkielinen versio ei vielä saatavilla).

¹¹ Katso *Benchmarking Enterprise Policy: Results from the 2003 Scoreboard* SEK(2003) 1278, 11.11.2003.

¹² Esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa lähti 1980-luvulla käyntiin voimakas deindustrialisaatio-prosessi, mutta se johti sittemmin yritysten rakennemuutokseen ja elpymiseen ja teollisuuden yleisempään rakennemuutokseen.

turvaamaan pitkäaikaista taloudellista menestystä¹³. EU:n laajentuminen saattaa osaltaan nopeuttaa rakennemuutosta joillakin teollisuudenaloilla unionissa.

4.1. Tuottavuuden kasvu ja deindustrialisaatio¹⁴

Deindustrialisaatio on rakenteellinen muutosprosessi. Teollisuuden suhteellisen osuuden pieneneminen kansantulosta lähinnä toisen maailmansodan jälkeisenä aikana kuvastaa alkutuotannon osuuden kehitystä varhaisempina vuosina.

EU:n teollisuuden kilpailukyky on kehittynyt viime vuosina eri aloilla hyvin eri tavoin. (liite 2). Teollisuuden tuottavuuden kasvu alkoi hidastua 1990-luvun puolivälissä, mikä on johtanut siihen, että tuottavuuden kasvu on nyt hitaampaa kuin Yhdysvalloissa. Tuottavuuden eron kasvuun ovat vaikuttaneet lähinnä korkean teknologian alat. Tieto- ja viestintätekniikkaa tuottava teollisuus ja palveluala ovat kuitenkin menestyneet Euroopassa erittäin hyvin, mutta Yhdysvalloissa tuottavuuden kasvu ei ole kiihtynyt tieto- ja viestintätekniikkaa käyttävillä aloilla. On selvää, että tieto- ja viestintätekniikka on ollut keskeinen tekijä aloittaisen tuottavuuden kannalta.

Tuottavuuden kehitys vaikuttaa ratkaisevasti mahdolliseen deindustrialisaatiokehitykseen, koska sillä on välitön vaikutus yritysten kilpailukykyyn. Tässä yhteydessä on tärkeää verrata tulostamme Yhdysvaltojen tulokseen.

Deindustrialisaatio tarkoittaa teollisuustuotannon pitkäaikaista (ei suhdanteiden mukaista) taantuma¹⁵. Tämä merkitsee teollisuuden työllisyyden, tuotannon, kannattavuuden ja pääomakannan heikkenemistä absoluuttisesti sekä teollisuustuotteiden viennin vähenemistä ja pitkäaikaisten kauppavajeiden ilmaantumista.

Teollisuuden työllisyys on heikentynyt vuoden 1979 jälkeisenä aikana kokonaisuudessaan ja sen kuluessa lyhyempien ajanjaksojen aikana. Vuosien 1979 ja 1995 välillä se heikkeni merkittävimmin raaka-aineteollisuudessa, mutta myös televiestintälaitteita, radio- ja televisiovastaanottimia sekä kulkuneuvoja valmistavassa teollisuudessa. Muutamaa pientä poikkeusta lukuun ottamatta työpaikkojen väheneminen jatkui koko kauden 1995–2001, ja viimeisimpien vuosineljännesten tilastoluvut kuvastavat taloudellisen toiminnan hidastumista.

Lisäarvo kasvoi kuitenkin vuosina 1979–1995 huomattavalla vauhdilla. Suurimmat lisäykset todettiin kemikaalien (lisäarvo kasvoi 3,5 % vuodessa vuoden 1995 hinnoilla), konttorikoneiden (6,9 %), elektronisten laitteiden (6,3 %), televiestintälaitteiden (4,4 %) sekä tutkimuslaitteistojen ja muiden instrumenttien (2,4 %) valmistuksessa. Yleisesti lisäarvon kasvu oli kaudella 1995–2001 voimakasta ja vaihtelevaa. Tässä yhteydessä erottuvia aloja ovat elektroniikka (lisäarvo kasvoi 14,7 % vuodessa), televiestintälaitteet (15,5 %) ja radio- ja televisiovastaanottimet (10,1 %).

¹³ Komission tiedonanto *Teollisuuspolitiikka laajentuneessa unionissa* KOM(2002) 714 lopullinen, 11.12.2002.

¹⁴ Tässä jaksossa tarkasteltavat tiedot ovat teoksesta: M. O'Mahoney ja B. van Ark (ed., 2003): *EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective Can Europe Resume the Catching-up Process?*, Euroopan komission yritystoiminnasta vastaavan pääosaston laatima selvitys.

¹⁵ Teollisuustuotannon hyvin hidas tai absoluuttinen deindustrialisaatio on erotettava suhteellisesta deindustrialisaatiosta, joka tarkoittaa teollisuustuotannon osuuden vähenemistä BKT:sta laskettuna. Myös siinä on kyseessä pitkän aikavälin muutos, jossa kuvastuvat teollisuustuotannon tuottavuuden nopea kasvu, vastaava reaalitulojen kasvu sekä kasvava palvelujen kysyntä. Näissä olosuhteissa teollisuustuotannon pienenevä osuus BKT:sta ilmentää rakenteellista muutosta kohti palvelupainotteista taloutta.

Työllisyys ja tuotos heikkenivät vain pienellä osalla teollisuudenaloista. Kyseisiä aloja ovat tekstiili- ja vaatetusteollisuus, nahka- ja jalkineiteollisuus, kaivostoiminta ja louhinta, kivennäisöljyjen jalostus sekä koksen ja ydinpolttoaineen valmistus. Vuodesta 1979 vuoteen 2001 mainittujen alojen osuus teollisuuden tuotosluvuista väheni 14,1 prosentista 8,7 prosenttiin, kun taas esimerkiksi kemikaalien, televiestintälaitteiden, konttorikoneiden ja sähköteknisten tuotteiden tuotannon osuus kasvoi merkittävästi ¹⁶.

Määrävimmin teollisuuden tuotoksen kasvuun on vaikuttanut tuottavuuden nopea kasvu. Kuvastaan vuoteen 1995 ulottuvalla kaudella ilmennyt tuottavuuden yhtäläistymistä tuotos työllistä kohden kasvoi tosiasiallisesti kaikilla EU:n teollisuuden aloilla. Kaudella 1995–2001 tuottavuuden kasvu kuitenkin hidastui merkittävästi monilla aloilla, vaikka se säilyikin positiivisena käytännöllisesti katsoen kaikilla aloilla. Myös tänä aikana tuottavuuden kasvu kiihtyi monilla aloilla kuten televiestintälaitteiden (tuottavuuden kasvu oli 14,7 % vuodessa), elektronisten laitteiden (12 %) ja konttorikoneiden (9,7 %) valmistuksessa ja sähkö-, kaasu- ja vesihuollon aloilla (5,2 %).

EU:n teollisuus menestyy hyvin myös kansainvälisessä kaupassa. Teollisuustuotteiden kaupan ylijäämä on ajan mittaan kasvanut, esimerkiksi vuodesta 1989 vuoteen 2001 se kasvoi 31,5 miljardista eurosta (0,6 % BKT:sta) 95,2 miljardiin euroon (1,1 % BKT:sta). Vain ne muutamat edellä mainitut teollisuudenalat, joilla tuotos on absoluuttisesti vähentynyt, ovat ilmoittaneet myös kauppavajeen kasvusta. Niitä ja muutamaa muuta poikkeusta lukuun ottamatta ylijäämä kasvoi vuodesta 1989 vuoteen 2001 kaikilla teollisuudenaloilla.

On syytä pitää mielessä, että suhteellista deindustrialisaatiota ¹⁷ on itse asiassa tapahtunut aina. Teollisuustuotannon korkea tuottavuuden kasvu kasvattaa osaltaan reaalituloja ja saa teollisuushyödykkeet suhteellisesti halvemmiksi kuin palvelualojen tuottamat hyödykkeet. Näin ollen teollisuuden osuus kansantulosta ja työllisyydestä vähenee väistämättä. Niin on jo käynyt ja niin tulee vastaisuudessa käymään talouksissamme.

Jotta ymmärtäisimme rakennemuutosta paremmin, on sen ilmeisiin lyhytaikaisiin kielteisiin vaikutuksiin puuttumatta, tärkeää kysyä, minkälaisia taloudellisia vaikutuksia eräät deindustrialisaation muodot ilmaantuessaan aiheuttaisivat.

On todettava heti, että deindustrialisaatiota koskevat huolet näyttävät perustuvan taloudellisten realiteettien osittaiseen tuntemiseen. Kansainvälisestä näkökulmasta teollisuustuotannon siirtyminen ulkomaille kuvastaa suhteellisten etujen muuttumista.

- Kansainväliset kauppayhteydet varmistavat kuitenkin sen, etteivät tuotannon siirrot hyödytä yksinomaan vastaanottavia maita. Samalla kun kyseiset maat kasvattavat vientiään, ne kasvattavat vastaavasti myös tuontiaan. On selvää, että tuotantotoiminnan siirtäminen toisaalle merkitsee sitä, että taloudellisen kasvun kiihtyessä ulkomailla EU:n vienti väistämättä kasvaa, mikä parantaa talouksiemme tuotosta ja työllisyyttä, vaikkakin muilla toimialoilla ja teollisuudenaloilla. Näin ollen työpaikat vähenevät pysyvästi alueilla, joilta teollisuus siirtyy muualle, vain siinä tapauksessa, ettei samalla lisätä vastaavassa suhteessa vientiä niille alueille, joille teollisuus on siirtynyt. Tämä prosessi on hidas ja mukautukset aiheuttavat huomattavia kustannuksia, ja siksi tarvitaan sopeutuvaa ja ammattitaitonsa jatkuvasta kehittämisestä huolehtivaa työvoimaa.

¹⁶ Katso liite 2.

¹⁷ Suhteellisen deindustrialisaation määritelmä alaviitteessä 15.

- Toiseksi kyseisistä maista tuotavien teollisuustuotteiden osuus EU:n kaikista menoista on jatkossakin vähäinen. Kotimarkkinoilla tuotettujen hyödykkeiden, tosin ensisijaisesti palvelujen, osuus kotimarkkinoiden kulutuksesta on edelleen vallitseva ja niillä on suurin merkitys työllisyyden kasvun tukemisessa.
- On vielä tärkeää muistaa, että maat, jonne teollisuus todennäköisesti siirtyy, ovat vaihtelevan asteisesti köyhempiä kehittyviä maita. Kyseiset maat tarvitsevat pääoman tuontia talouksiensa kehittämiseen, mikä tarkoittaa, että niiden on varauduttava ennustettavissa oleviin kauppavajeisiin, joissa heijastuu muun maailman, EU mukaan luettuna, pääomavienti tai vastaavat kaupan ylijäämät. On epärealistista uskoa, että kehittyvät maat, jonne teollisuus saattaisi siirtyä, alkaisivat viedä merkittävässä määrin pääomaa korkeiden palkkojen teollistuneille alueille kuten EU:hun.

Edellä tarkasteltujen tietojen perusteella **ei ole näyttöä siitä, että EU:n taloudessa näkyisi merkkejä deindustrialisaatiosta**. On kuitenkin mahdollista, että hitaan kasvun, heikon tuottavuuden ja vähäisen innovoinnin aikana syntyy edellytykset tällaisen kehityksen käynnistymiselle.

Tämä merkitsee, että **päätöksentekijöiden olisi oltava valppaina tällaisen mahdollisen riskin suhteen**. Lisäksi on tärkeää, että kilpailukykyneuvosto pidetään tilanteesta jatkuvasti ajan tasalla ja että komissio seuraa järjestelmällisesti teollisuustuotannon kehittymistä tältä kannalta.

4.2. Tuotantotoiminnan hajauttaminen ulkomaille

Toiminnan hajauttamisessa tuotanto ja siihen liittyvät toiminnot siirretään kotimaan ulkopuolelle. Hajauttamista on jo tapahtunut EU:n sisällä, ja se kuvastaa erilaisten sijaintipaikkojen ja/tai erilaisten tuotantopoliittisten edellytysten suhteellisen edun muutosta.

Tuotannon hajauttaminen on herättänyt suurta huolestuneisuutta päätöksentekijöissä, työmarkkinaosapuolissa ja suuressa yleisössä laajemminkin. Tämä huoli tuotiin julki jo silloin, kun Keski- ja Itä-Euroopan maiden liittymisestä EU:hun keskusteltiin ensimmäisen kerran, ja nyt siitä on globalisaation yhteydessä tullut uudelleen ajankohtainen. On selvää, että **ulkomailla vallitseva parempi kustannustilanne tekee ne houkutteleviksi teollisuusyrityksille, jotka eivät kykene tuotantotoimintaan nykyaikaisissa korkeiden palkkojen teollisuusmaissa**, mikä tietenkin edesauttaa köyhempien kauppakumppanien kasvua.

Tuotannon hajauttaminen ulkomaille onkin toistaiseksi koskenut vain työvoimavaltaisia matalan teknologian aloja. Kyseisen tuotannon siirtyessä ulkomaille palvelualojen työpaikkojen määrä Euroopassa on kuitenkin säilynyt ennallaan tai jopa kasvanut muun muassa suunnittelussa, markkinoinnissa ja jakelussa. Tämä painopisteen muuttuminen kuvastaa muuttuvaa suhteellista etua, toisin sanoen EU säilyttää henkistä pääomaa vaativat ja teknologiapainotteiset työpaikat, joihin liittyvät hyvä tuottavuus ja vastaavasti korkeat nimellispalkat. Tästä voidaan päätellä muun muassa niin, että Euroopan olisi sekä nyt että tulevaisuudessa kehitettävä ja vahvistettava edelleen kilpailukykyistä teollisuuttaan. Tämän saavuttamiseksi on välttämätöntä tehostaa tutkimus- ja kehitystyötä ja innovointia, lisätä inhimillisiä voimavaroja ja luoda yritysten ja tuottavuuden kasvua tukevat olosuhteet.

Teollisuustuotannon hajauttamiseen ulkomaille liittyvät muut seikat, kuten tutkimus- ja kehitystoiminnan siirtyminen muualle, merkitsevät kuitenkin todellista uhkaa Euroopan

tulevaisuudelle. Etenkin runsaasti **tutkimustoimintaan panostavilla huipputeknologian aloilla**, kuten lääketeollisuudessa ja biotekniikan alalla, yritykset tekevät jo yhä suuremman osan tutkimustyöstään Euroopan ulkopuolella. Tämä toiminta siirtyy yhä enemmän Yhdysvaltoihin, koska halutaan hyödyntää suotuisimpia sääntely-, rakenne- tai rahoitusolosuhteita ja mahdollisuuksia saada ammattitaitoista työvoimaa. Eurooppalaisten teollisuusjohtajien kokouksen (*European Round Table*, ERT) tekemän kartoituksen mukaan suuret eurooppalaiset yritykset ovat varoittaneet siitä, että elleivät toiminnan puite-edellytykset parane hyvin olennaisesti, ne toteuttavat uudesta tutkimus- ja kehitystyöstään suurimman osan EU:n ulkopuolella, jossa ne jo nyt tekevät 40 prosenttia tutkimus- ja kehitystyöstään. Tämän varoituksen olisi saatava päätöksentekijät hyvin valppaiksi vaarasta, että tulevan elintasomme kannalta tärkeä tutkimustietoon ja osaamiseen perustuva toiminta käy EU:ssa vähäiseksi.

On selvästikin **taloudellisia voimia, joihin EU:n päätöksentekijät eivät voi tai joihin heidän ei pitäisikään paljoa vaikuttaa**, mutta on myös sellaisia voimia, joihin heidän olisi puututtava aktiivisella politiikalla. Heidän olisi esimerkiksi otettava huomioon teollisuudessa meneillään oleva muutos helpottamalla teollisuuden ja palvelualan nivoutumista toisiinsa. **Heidän olisi myös tiedostettava tarkasti, kuinka teollisen toiminnan puite-edellytykset vaikuttavat päätöksiin siirtää toiminta muualle.** Jos esimerkiksi syynä joidenkin Euroopan kilpailukykyisimpien teollisuudenalojen siirtymiseen ulkomaille olisivat epäedulliset toiminnan puite-edellytykset EU:ssa eivätkä niinkään kustannukset tai markkinoillepääsy, olisi syytä miettiä alan politiikkaa uudelleen. Olisi siis pohdittava vakavasti, kykeneekö Eurooppa säilyttämään johtoasemansa kyseisillä aloilla, joiden tilanne vaikuttaa merkittävästi talouden muihin osa-alueisiin.

Nykyisestään laajentunut EU, jolla on aiempaa moninaisemmat palkkarakenteet ja tekniset taidot, tarjoaa eurooppalaiselle teollisuudelle mahdollisuudet organisoida uudelleen kilpailukykyisellä tavalla. Tämän lisäksi tavoitteena on tarjota myös laajentuneen unionin naapurimaille, erityisesti Venäjälle, läntisille uusille itsenäisille valtioille ja eteläisille Välimeren alueen maille¹⁸, **mahdollisuus liittyä EU:n sisämarkkinoihin**, mikäli kyseiset maat yhdenmukaistavat lainsäädäntönsä kattavasti yhteisön säännösten kanssa ja panevat säännösten täytäntöön, mikä tulee **tarjoamaan EU:n yrityksille sekä laajat kotimarkkinat että paremmat mahdollisuudet saada käyttöönsä runsaasti työvoimaa ja fyysisiä tuotantotehtäviä** samaan tapaan kuin Eurooppa-sopimukset vuosikymmen sitten. Tämä vahvistaa EU:n tuottajien kilpailukykyä niin, että ne voivat säilyttää toimintakykynsä markkinoiden sellaisilla osa-alueilla, joilla Kauko-idän tuottajat kilpailevat voimakkaasti. EU:n tekstiili- ja vaatetusalan tuottajat ovat jo kehittämässä tämäntyyppistä yhteistyötä joissakin Välimeren alueen kumppanimaisissa, ja muut teollisuus- tai palvelualat voisivat varmasti hyötyä samanlaisista järjestelyistä.

Vaikka yrityksen kilpailukyky viime kädessä riippuukin sen kyvystä yhdistää käytettävissä olevia voimavaroja, viranomaiset voivat helpottaa tässä yhteydessä yritysten tilannetta merkittävästi edistämällä osaltaan toiminnan asianmukaisia puite-edellytyksiä. On selvää, että **epäasianmukaiset puite-edellytykset ja yritysten huono toimintaympäristö, saati sitten monikerroksisesta sääntelystä aiheutuvat kumulatiiviset vaikutukset voivat rajoittaa liiketoimintaa huomattavasti.** Luonnollisestikin kyseinen politiikka on hyvin vaihtelevaa ja

¹⁸ Kuten esitetään komission tiedonannossa *Laajempi Eurooppa ja naapuruus: uusi kehys suhteille EU:n itäisiin ja eteläisiin naapureihin* (KOM(2003) 104 lopullinen), 11.3.2003.

että se koskee sekä jäsenvaltioita että komissiota ja Euroopan parlamenttia kuten luvun 5 tarkastelusta ilmenee¹⁹.

5. KUINKA PARANTAA KILPAILUKYKYONGELMIEN KÄSITTELYÄ?

5.1. Kilpailukykyanalyysi toiminnan perustana

Asianmukaisen kohdentamisen ja tuloksellisuuden varmistamiseksi kilpailukykyyn vaikuttavan EU:n politiikan olisi perustuttava tarkkoihin taloudellisiin analyyseihin, mikä koskee sekä horisontaalisia että yksittäisiin aloihin liittyviä näkökohtia. Kuluneiden kahdentoista kuukauden aikana komissio on julkistanut joukon analyttisiä asiakirjoja, joissa käsitellään politiikan eri osa-alueita²⁰.

Komission **kilpailukykyanalyysillä on sekä yleinen että erityinen puolensa** ja siihen kuuluu välineitä, jotka on kohdennettu välittömästi ja nimenomaan kilpailukykyä koskevien kysymysten tarkasteluun, sekä vähemmän kohdennettuja välineitä, kuten koulutuspolitiikka ja aluepolitiikka. Erityisiä analyttisiä välineitä ovat komission vuotuinen kilpailukykyraportti ja eri alojen taloudellista suorituskykyä koskeviin tarkasteluihin liitetyt tilannekohtaiset kilpailukykykyselyt. Tänä vuonna ilmestynyt uusi selvitys²¹ antaa meille aiempaa selkeämmän kuvan eri teollisuudenalojen kilpailukykyä, ja se sisältää vuosittain päivitettävän yhtenäisen tilastoaineiston seikkaperäisten analyysien perustaksi.

Teollisuuspolitiikasta joulukuussa 2002 annetussa tiedonannossa painotetaan sitä, että **vaikka teollisuuspolitiikka onkin luonteeltaan horisontaalista, siinä on otettava huomioon yksittäisten teollisuudenalojen kilpailutilanne**. Tämän vahvisti viimeisin Eurooppa-neuvosto lokakuussa 2003. Komissio aikoo tuottaa edelleen **analyysijä yksittäisiltä teollisuudenaloilta** pohjaksi aloittaisten kilpailukykyongelmien määrittelylle ja parhaan mahdollisen toimenpideyhdistelmän löytämiseksi kyseisen alan puite-edellytyksiin vaikuttavilla politiikan aloilla tarjolla olevista toimenpiteistä. Niiden avulla komission uskoisi voivan tarkastella eri välineitä teollisuuden rakennemuutoksen ennakoimiseksi. Analyysien yhteydessä käydään **tiivistä vuoropuhelua kaikkien asianomaisten osapuolten kanssa**. Ne ilmaisevat kantansa suosituksina koko EU:n kattaviksi tai kansallisiksi toimiksi. Yksi esimerkki tästä lähestymistavasta on **G10-lääketyöryhmää koskeva aloite**. Vuonna 2000 tehty selvitys nosti esille alan hälyttäviä kilpailukykyongelmia ja korosti tarvetta toimiin sen puite-edellytysten parantamiseksi. Tämän johdosta pieni 11 hengen korkean tason päätöksentekijöistä muodostuva ryhmä²², jossa ovat edustettuina jäsenvaltiot ja sidosryhmät, kokoontui hakemaan yhteistä näkemystä alan tulevaisuudesta. Vuonna 2002 ryhmä sopi 14:sta laaja-alaisesta suosituksesta²³. Vastaukseksi ryhmän raporttiin komissio on ehdottanut toimia, joissa komissio ja jäsenvaltiot voivat tehdä yhteistyötä suositusten panemiseksi täytäntöön. Neuvosto on hyväksynyt merkittävät päätelmät, joissa pidetään tärkeänä eurooppalaisen kilpailukykyisen lääketieteellisen säilymistä elinvoimaisena oman tieteellisen perustamme ja pätevien henkilöiden työllistyvyyden tukemiseksi ja kansanterveydellisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvosto kehotti jäsenvaltioita etsimään

¹⁹ Toiminnan puite-edellytyksiä tarkastellaan lähemmin komission tiedonannossa *Teollisuuspolitiikka laajentuneessa unionissa* KOM(2002) 714 lopullinen, 11.12.2002.

²⁰ Muun muassa komission kertomus yhteisön tuote- ja pääomamarkkinoiden toiminnasta, kilpailukykyraportti, sisämarkkinoiden tulostaulu sekä yrityspolitiikan ja innovaatioiden tulostaulut.

²¹ Katso M. O'Mahony ja B. van Ark (ed., 2003), op. cit., alaviite 14.

²² The High Level Group on Innovation and the Provision of Medicines.

²³ Ryhmän raporttiin vuodelta 2002 ja muuhun G10-lääketyöryhmään liittyvään aineistoon voi tutustua Internet-osoitteessa: <http://pharmacos.eudra.org>.

tapoja hinnoittelu- ja korvausjärjestelmiensä parantamiseksi sekä pyysi komissiota tukemaan niitä tässä työssä. Muita esimerkkejä tästä lähestymistavasta ovat **avaruusteollisuuden STAR 21 -hanke ja laivanrakennusteollisuuden LeaderShip 2015 -ohjelma**.

Komissio suorittaa parhaillaan tekstiili- ja vaatetusalan kilpailukykyä koskevaa arviointia ja on myös suuntaamassa huomiotaan yrityspalvelujen alaan. Toiminta on tarkoitus ulottaa pian myös muille aloille, **esimerkiksi autoteollisuuteen ja koneenrakennusalaan**. Autoteollisuus on yksi EU:n talouden kulmakivistä, Komissio aikoo perustaa korkean tason ryhmän, jonka tehtävänä on analysoida kyseiseen teollisuudenalaan vaikuttavia merkittäviä ongelmia, määritellä tavat ja välineet alan puite-edellytysten parantamiseksi niin, että se voisi hyödyntää täysimääräisesti teollista varallisuuttaan ja kehittää sitä, sekä osallistua kokonaisvaltaisen politiikan muotoiluun. Tämä antaa mahdollisuudet tarkastella alan kilpailukykyä uudelleen ja arvioida tällöin myös aikaisempien ja tulevien sääntelyyn liittyvien ja muiden päätösten vaikutuksia.

5.2. Tarvittava sääntelykehys

Osana osallistumistaan sääntelyn parantamista koskevaan EU:n aloitteeseen komissio on sitoutunut kuulemaan laaja-alaisesti kaikkia asianomaisia osapuolia ja on perustanut toimivan järjestelmän, jotta sen esittämien lainsäädäntöehdotusten taloudelliset, yhteiskunnalliset ja ympäristöön kohdistuvat vaikutukset voitaisiin arvioida ennen ehdotusten aiheellisuudesta tehtävää päätöstä. Lainsäädännön tarpeellisuuden kyseenalaistaminen ja sen mahdollisten vaihtoehtojen tarkastelu ovat osa tätä järjestelmää. Vuonna 2004 noin puolelle komission työohjelman pääosaan sisältyvistä ehdotuksista on tarkoitus tehdä laajennettu vaikutusten arviointi, kun järjestelmän ensimmäisenä toimintavuonna määrä oli noin 20 prosenttia. Kaiken kaikkiaan komissio aikoo panostaa aiempaa enemmän siihen, että kilpailukyky otetaan asianmukaisesti huomioon sen neuvostolle, Euroopan parlamentille ja jäsenvaltioille esittämissä ehdotuksissa.

Yksinkertainen ja toimiva sääntely-ympäristö on välttämätön, jotta voisimme saavuttaa kilpailukykyä koskevat tavoitteemme, mikä Euroopan laajuudessa tarkoittaa erityisesti hyvin toimivia ja elinvoimaisia sisämarkkinoita ja toimivia kilpailusääntöjä. Neuvoston, Euroopan parlamentin ja jäsenvaltioiden on kaikkien osaltaan nopeutettava tämän alan uudistuksia.

5.2.1. Vireillä olevat lainsäädäntöehdotukset

Lissabonin strategian käynnistämisen jälkeen alan uudistusten laajentamiseksi on hyväksytty yli 25 uutta säädöstä ja neuvoston ja Euroopan parlamentin käsittelyä odottaa vielä 20 esitystä. Vuosia 2003–2006 koskevassa sisämarkkinastrategiassa²⁴ esitetään kattava toimintaohjelma sisämarkkinoista saatavan hyödyn maksimoimiseksi unionin laajentumisen jälkeen. **Ohjelma on kokonaisuudessaan tärkeä, ja se on toteutettava tarmolla.**

Vireillä on kuitenkin joukko lainsäädäntöehdotuksia, joista neuvoston ja Euroopan parlamentin olisi päätettävä nopeasti. Ehdotukset muodostavat tärkeän perustan laajentuneen unionin kilpailukyvyille, mutta yritysten toimintaympäristölle niistä saadaan suurin mahdollinen hyöty vain, jos niiden väliset suhteet ja keskinäinen täydentävyys otetaan asianmukaisesti huomioon. Tässä tiedonannossa ei pyritä luettelemaan kattavasti kyseisiä ehdotuksia, vaan muutaman poliittisesti tai taloudellisesti merkittäviä säädösesityksiä

²⁴ Komission tiedonanto *Sisämarkkinastrategia: vuosien 2003–2006 painopisteet* (KOM(2003) 238 lopullinen, 7.5.2003).

koskevan esimerkin avulla valotetaan monen alan voimakkaita synergioita, jotka neuvoston ja Euroopan parlamentin olisi otettava huomioon:

- **Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja** koskeva yhteisön järjestelmä on erottamaton osa toimivia sisämarkkinoita, mutta se on myös tutkimustyön ja innovoinnin tukijalka. Jotta EU vetäisi edelleen puoleensa tutkimusinvestointeja sekä innovatiivisia ideoita ja tuotteita, sen on taattava teollis- ja tekijänoikeuksien suoja kaikissa jäsenmaissaan. Samalla on varmistettava, ettei teollis- ja tekijänoikeuksien suoja estä innovointia ja innovaatioiden levittämistä esimerkiksi ylipitkien suoja-aikojen muodossa ja ettei se estä kilpailua. Tältä osin on tosin viime vuosina edistytty merkittävästi, mutta neuvoston ja Euroopan parlamentin on vielä viimeisteltävä nopeasti vireillä olevat säädösesitykset, jotka muodostavat toimivan teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmän pääosat. Niihin kuuluvat:
 - Luonnos asetukseksi, jossa säädetään oikeusvarmuuden takaavasta kohtuuhintaisesta **yhteisöpatentista**. Komission on tarkoitus jättää lähiaikoina lainkäyttövaltaa koskeva virallinen ehdotus. Yhteisön patenttijärjestelmä edellyttää myös Euroopan patenttisopimuksen tarkistamista.
 - Luonnos direktiiviksi tietokoneella toteutettujen keksintöjen patentoitavuudesta.
 - Luonnos direktiiviksi **teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseen tähtäävistä toimenpiteistä ja menettelyistä**. Ehdotus täydentää hiljattain annettua asetusta, jolla pyritään helpottamaan tullin mahdollisuuksia takavarikoida EU:n ulkopuolelta tulevia tuoteväärennöksiä ja laittomasti valmistettuja tuotteita²⁵.
- Ehdotusta direktiiviksi **kolmansien maiden tutkijoiden saapumis- ja oleskeluluvista** tarkasteltaessa on otettava huomioon Euroopan laaja ja dynaaminen tiedollinen perusta ja sen riittävät ja erittäin korkeatasoiset inhimilliset voimavarat. Ehdotus sekä sen kanssa yhdenmukaiset kansalliset toimet (katso 5.3 kohta) ovat tarpeen, jotta Eurooppa alkaisi vetää puoleensa maailman parhaita tutkijoita nykyistä enemmän ja voitaisiin turvata tutkimusinvestointien lisäämisen tueksi tarvittavan henkilöstön saatavuus.
- Eurooppa tarvitsee sellaista yritysten toimintaympäristöä, joka takaa terveen kilpailun olosuhteet ja tarjoaa Euroopassa toimiville yrityksille mahdollisuudet mukautua sisämarkkinoihin nykyistä paremmin ja näin parantaa kilpailukykyään. Komission ehdotus **yrittäjien joukosta annettavaksi direktiiviksi** helpottaa yritysten kehittämistä, sillä se alistaa yritysjohtoon tehokkaaseen markkinakuriin ja helpottaa yritysten rakenneuudistusta varmistamalla samalla olennaiset oikeudet suojaan. Parhaillaan neuvoston ja Euroopan parlamentin käsiteltävänä olevassa uudessa **sulautuma-asetuksessa** säädetään yksinkertaistetusta menettelystä yrityskeskeisiä koskevien asioiden siirtämiseksi komissiolta jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille tutkimusta varten, selkeytetään aineellisoikeudellisia seikkoja koskevaa testiä yritysten sulautumisesta kilpailukykyille aiheutuvien vaikutusten arvioimiseksi sekä lisätään tiettyä joustoa yrityskeskeisiä koskevien tutkimusten aikarajoihin. Asetus olisi annettava vuoden 2003 loppuun mennessä.

²⁵ Neuvoston asetus (EY) N:o 1383/2003, annettu 22 päivänä heinäkuuta 2003, tulliviranomaisten toimenpiteistä epäiltäessä tavaroiden loukkaavan tiettyjä teollis- ja tekijänoikeuksia sekä tiettyjä teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavien tavaroiden suhteen toteutettavista toimenpiteistä, EYVL L 196/7, 2.8.2003.

- **Julkisia hankintoja** koskevan Euroopan järjestelmän nykyaikaistamiseksi ja sen saamiseksi nykyistä avoimemmaksi, myös kilpailulle avoimeksi, on hyväksyttävä lainsäädäntöpaketti ja pantava se tosiasiallisesti täytäntöön. Euroopan unionin julkisten hankintojen markkinoilla, joiden osuus EU:n BKT:sta on noin 16 prosenttia, on vielä paljon varaa laajentua. Julkiset hankinnat ovat käynnistävä voima yritystoiminnalle, sillä ne muodostavat merkittävän, elleivät tärkeimmän osan kysynnästä monilla aloilla, joihin kuuluvat muun muassa terveydenhuolto, liikenne, ympäristönsuojelu ja puolustus. Julkisilla hankinnoilla on myös usein keskeinen merkitys uusien avainteknologioita kehitettäessä. Ilman ehdotettua lainsäädäntöpakettia ei voida toteuttaa sähköisesti tehtävien julkisten hankintojen Euroopan laajuisia markkinoita eikä Euroopalla ole sopivaa lainsäädäntökehystä monitahoisille sopimuksille, jollaisia ovat esimerkiksi Euroopan laajuiset verkot. Samalla avoin julkinen hankintatoiminta edellyttää ennakoivaa kilpailupolitiikkaa, jolla voidaan varmistaa, etteivät kilpailunvastaiset käytännöt (esimerkiksi valtiontuet ja kartellit) kumoa avoimien hankintamenettelyjen tuomia etuja.
- Vähittäiskaupan dynaamisten sisämarkkinoiden ansiosta sekä talouden toimijat että käyttäjät, lopulliset kuluttajat mukaan luettuina, voivat saada sisämarkkinoista täyden hyödyn. Ytimekkään EU:n kuluttajapolitiikan avulla niiden on varmistettava, että kuluttajat voivat valita tarpeitaan parhaiten vastaavat tavarat ja palvelut missä osassa sisämarkkinoita tahansa. Sekä tavaroiden että palvelujen vähittäiskaupan alalla on kuitenkin vielä paljon tehtävää sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan ja rajat ylittävien liiketoimien edistämiseksi. Ehdotus **epäterveistä kaupan käytännöistä annettavaksi puitedirektiiviksi** ja **ehdotus hallinnollisesta yhteistyöstä annettavaksi asetukseksi** ovat tärkeitä aloitteita, kun pyritään vähentämään kansallisten kuluttajalainsäädäntöjen epäyhtenäisyyttä EU:ssa ja markkinoiden hajanaisuutta.
- Teollisuusalojen puite-edellytysten parantaminen edellyttää sekä sääntelyyn liittyviä että muita toimia. Sääntelyn alalla keskeisiä esimerkkejä ovat parhaillaan neuvoston ja Euroopan parlamentin käsiteltävänä oleva **EU:n lääkelainsäädännön** uudelleentarkastelu ja vielä tuoreempaan tapaukseen komission **ehdotus uudeksi kemikaalilainsäädännöksi**, jota on tarkistettu merkittävästi julkisen kuulemisen ja perusteellisen vaikutusten arvioinnin jälkeen. Lokakuussa 2003 kokoontunut Eurooppa-neuvosto totesi, ettei lainsäädäntö saisi olla kilpailukyvyn kehittymiselle EU:ssa sen suurempi este kuin muillakaan tärkeillä talousalueilla. Tältä pohjalta se painotti, että uutta kemikaalilainsäädäntöä koskeva ehdotus on asianomaisen toimintatavan ensimmäisen testi. Lainsäädäntö tarjoaa teollisuudelle vakaan ja ennustettavan toimintakehyksen, jossa se voi suunnitella ja kehittää sekä vaalia kilpailukykyä ja edistää innovointia.
- Laajemmin tarkasteltaessa, komission eurooppalaisessa kasvualoitteessa otetaan esille vielä muita tärkeitä vireillä olevia päätöksiä, joilla pyritään edistämään **Euroopan laajuisiin liikenneverkkoihin**, laajakaistayhteyksien levittämiseen sekä tutkimus- ja kehitystyöhön ja innovointiin tehtäviä **julkisia ja yksityisiä investointeja**. Kaikilla näillä verkostoilla on keskeinen merkitys parannettaessa edellytyksiä hyvän kilpailukyvyn saavuttamiselle unionissa. Vaikka julkisen ja yksityisen sektorin merkitystä infrastruktuurin kehittämisessä onkin vielä selvitettävä yksityiskohtaisemmin, on selvää, että julkinen rahoitus on siinä tärkeää. Tärkeisiin aloitteisiin tässä yhteydessä kuuluvat hiljattain tehdyt ehdotukset, jotka koskevat **Euroopan laajuisiin verkkoihin liittyvien suuntaviivojen ja rahoitussääntöjen** saattamista ajan tasalle, **eurovinjetin**-järjestelmän muutoksia sekä **emo- ja tytäryhtiöiden ja yrityskeskittymien verotuskohtelua**.

5.2.2. Kilpailukykyyn liittyvien näkökohtien huomioon ottaminen

Jotta Eurooppa voisi nopeuttaa rakenteellisista uudistuksista tehtäviä päätöksiä kilpailukykyyn ja kasvun edistämiseksi ja tukea näin yhteiskunnallisten ja ympäristöä koskevien tavoitteidemme saavuttamista, **neuvoston ja Euroopan parlamentin olisi seurattava komission esimerkkiä ja varmistettava, että niiden hyväksymissä toimenpiteissä kilpailukykyyn kohdistuvat vaikutukset otetaan asianmukaisesti huomioon.** Tätä varten niiden olisi kuultava avoimesti kaikkia asianomaisia tahoja ja arvioitava perusteellisesti säädehdotusten taloudelliset, yhteiskunnalliset ja ympäristöön kohdistuvat vaikutukset säädösten koko oikeudelliselta vaikutusajalta. Komissio on valmis antamaan tähän tukensa suorittamalla vaikutusten arviointeja ja auttamalla muita toimielimiä, jos ne niin toivovat, arvioimaan ehdotettujen muutosten vaikutuksia. Tältä osin **kevään 2003 Eurooppa-neuvosto antoi kilpailukykyneuvostolle tärkeän tehtävän. Se painotti, että kilpailukykyneuvostoa olisi kuultava kaikista ehdotuksista, joista saattaa kohdistua merkittäviä vaikutuksia kilpailukykyyn, vaikka ne eivät kuuluisikaan sen välittömään vastuualueeseen.**

5.2.3. Lainsäädännön saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpano

Ei riitä, että annetaan huolellisen vaikutusten arvioinnin pohjalta yksityiskohtainen lainsäädäntö. Sen jälkeen, kun neuvosto on antanut lainsäädännön, **jäsenvaltioiden on saatettava se osaksi kansallista lainsäädäntöään siltä osin, joka ei ole suoraan sovellettavissa, saatettava se voimaan annettujen määräaikojen mukaisesti** ja toteutettava kaikki asiaan kuuluvat hallinnolliset toimenpiteet sekä **sovellettava lainsäädäntöä asianmukaisesti käytännössä.** Tuoreet luvut osoittavat melko ikävästi, etteivät jäsenvaltiot ole olleet tässä suhteessa kovinkaan aktiivisia. Vuodesta 1993 huhtikuuhun 2002 annettujen sisämarkkinoita koskevien direktiivien saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä kesti näet keskimäärin 2,28 vuotta. Jos aika venyy tarpeettomasti yli vahvistettujen määräaikojen, tosiasiallinen täytäntöönpano viivästyy keskimäärin vielä 2,21 vuodella. Kokonaisuudessaan siis tavanomaisen uudistustoimenpiteen täytäntöönpanoon kuluu keskimäärin 4,49 vuotta. Esimerkiksi vasta muutamat jäsenvaltiot ovat saattaneet osaksi kansallista lainsäädäntöään biotekniikan keksintöjen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin, vaikka se olisi pitänyt tehdä 30. heinäkuuta 2000 mennessä. Yhdessä yhteisöpatentin kanssa direktiivi on ehdottoman tärkeä osa selkeää ja asiamukaista teollis- ja tekijänoikeuksien suojakehystä hyvin tiedosta riippuvaisella biotieteiden ja biotekniikan alalla. Samalla alalla jotkin jäsenvaltiot eivät olleet saattaneet geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön annettua direktiiviä kansallisen lainsäädäntönsä osaksi määräaikaan 17. lokakuuta 2002 mennessä. Direktiivi on kuitenkin olennaisen tärkeä, sillä yhtäältä se muodostaa luotettavan, koko EU:n kattavan oikeudellisen kehyksen talouden toimijoita varten ja toisaalta siinä säädetään tiukasta, avoimesta ja toimivasta lupamenettelystä, jota ilman alan tieteellinen ja teknologinen perusta EU:ssa heikkenee pahoin²⁶.

5.2.4. Kansallisen lainsäädännön ja EU:n lainsäädännön yhtenäisyyden varmistaminen

Lopuksi todettakoon, että jäsenvaltioiden on tiedostettava uudesta ja voimassa olevasta kansallisesta lainsäädännöstä kilpailukykyyn kohdistuvat vaikutukset ja arvioitava ne.

²⁶ Tämän seurauksena geneettisesti muunnettuja organismeja koskevat tutkimus- ja kehitysinvestoinnit vähenisivät EU:ssa edelleen - tuoreen tutkimuksen mukaan ne ovat viime vuosina vähentyneet jo 39 prosenttia (*Review of GMOs under research and development and in the pipeline in Europe*, IPTS/JRC, 2003, ISBN: 92-894-5572-1) ja uusia gm-organismeja koskeva innovatiivinen tutkimus, kenttäkokeet ja niiden kaupallinen hyödyntäminen siirtyisivät EU:n ulkopuolelle.

Jäsenvaltiot antavat valtavan määrän lainsäädäntöä aloilla, joilla yhteisöllä ei ole toimivaltaa, joilla se ei vielä ole tehnyt ehdotuksia lainsäädännöksi tai joilla yhteisön lainsäädäntö jättää jäsenvaltioille tiettyä liikkumavaraa. Yksistään tuotteiden ja tietoyhteiskunnan palvelujen osalta jäsenvaltiot laativat vuosittain 500–600 luonnosta määräyksiksi, joista suurin osa koskee maa- ja elintarviketaloutta, televiestintää tai liikennettä²⁷. Keskimäärin kymmenen prosenttia jäsenvaltioiden komissiolle toimittamista luonnoksista ei ole joko EY:n perustamissopimuksen tai johdetun oikeuden mukaisia, ja niitä on muutettava, ennen kuin ne voidaan hyväksyä. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, ettei uudesta lainsäädännöstä kohdistu kielteisiä vaikutuksia yritysten toimintaympäristöön ja ettei se vääristä kauppaa eikä luo sille perusteettomia esteitä. Tässä yhteydessä komissio rohkaisee jäsenvaltioita toimittamaan myös asianomaisen määräyksen vaikutuksia koskevan arvioinnin, kun ne ilmoittavat tuotteita ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevista teknisistä määräyksistä.

5.3. Tutkimuksen, innovoinnin ja yrittäjyyden edistämiseen kohdennetun tuen lisääminen

On ratkaisevan tärkeää luoda yrityksille toimintaolosuhteet, jotka kannustavat tutkimukseen, innovointiin ja yrittäjyyteen. Samalla kun on oleellista luoda yritystoiminnan kannalta suotuisa koko EU:n kattava sääntelykehys, Euroopan on panostettava kilpailukykyyn parantamiseen myös muulla tavoin. **Tutkimusinvestointeja koskeva toimintasuunnitelma**²⁸ pyrkii tekemään Euroopasta nykyistä houkuttelevamman kohteen yksityisille tutkimusinvestoinneille ja näin saavuttamaan Barcelonassa maaliskuussa 2002 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat tavoitteet, joiden mukaan investointien arvo olisi kokonaisuudessaan 3 prosenttia BKT:sta ja niistä kaksi kolmasosaa olisi yksityisen sektorin tekemiä. Toimintasuunnitelmaan sisältyy yhtenäinen kokonaisuus lainsäädäntö-, koordinointi- ja edistämistoimenpiteitä useilla politiikan aloilla, joihin kuuluvat muun muassa tutkimus, innovointi, teollis- ja tekijänoikeudet, rahoitusmarkkinat, inhimilliset voimavarat, hyödykemarkkinoita koskeva sääntely, verokannustimet ja kilpailupolitiikka. Se on suunnattu jäsenvaltioille, komissiolle ja asianomaisille osapuolille (teollisuus, investoijat, julkinen tutkimus) ja on tässä suhteessa hyvä esimerkki komission politiikkaa koskevasta asiakirjasta, jossa kilpailukykyä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti.

Tutkimuksen, innovoinnin ja yrittäjyyden **edistäminen kuuluu kuitenkin ennen kaikkea jäsenvaltioille** itselleen, ja on tärkeää, että ne tekevät tarvittavat kansalliset päätökset. Myös tässä yhteydessä jäsenvaltioiden olisi selvitettävä, millä tavoin eri alojen kansallinen politiikka vaikuttaa kilpailukykyyn ja minkälaista vuorovaikutusta eri alojen välillä ilmenee. **Avoin koordinoitimenetelmä** saattaisi olla oivallinen keino lisätä liikkumavaraa toimivaltuuksia laajemmalle ja antaa EU:lle mahdollisuudet edistää kehitystä aloilla, joilla sillä ei ole lainsäädäntävaltaa. Se helpottaisi, kansalliset erot huomioon ottaen, yhdenmukaistamaan tai lähentämään toisiinsa yhteisesti sovittujen EU:n tavoitteiden saavuttamiseen tähtääviä kansallisia toimintalinjoja tarjoamalla vastavuoroisen oppimisen järjestelmän, jonka perustana olisivat hyvistä käytännöistä tiedottaminen ja niiden vaihto sekä yksittäisiä aiheita koskeva vertailu. Se myös tarjoaisi mahdollisuudet seurata edistymistä säännöllisesti indikaattorien, vahvistettujen tavoitteiden ja vertaisarviointien avulla.

²⁷ Kyseisistä toimenpiteistä on ilmoitettu teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/34/EY sekä tietoyhteiskunnan palveluja koskevien sääntöjen mukaisesti.

²⁸ Komission tiedonanto *Tutkimusinvestoinnit: toimintasuunnitelma Euroopalle*, (KOM(2003) 226 lopullinen/2), 4.6.2003.

Jäsenvaltioiden olisi erityisesti tehostettava toimiaan seuraavilla avoimen koordinoitimenetelmän soveltamisaloilla:

- *elinkeinopolitiikka*, jonka yhteydessä neuvosto pyysi marraskuussa 2002 jäsenvaltioita ja komissiota jatkamaan määrä- ja laatutavoitteisiin liittyvää työtä vapaaehtoisuuden pohjalta seitsemällä kilpailukyvyyn kannalta keskeisellä politiikan alalla, jotka esitetään yritysten tulostaulussa, sekä miettimään seurannan, arvioinnin ja vertaisarviointien järjestämistä säännöllisesti jäsenvaltioiden politiikan tarkastelua varten. Lisäksi neuvosto pyysi jäsenvaltioita ja komissiota antamaan uutta pontta yrittäjyyden ja pienten yritysten kehittämiseen asettamalla pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan mukaisia määrä- ja laatutavoitteita, joiden valossa voitaisiin arvioida ennen kevään 2004 Eurooppa-neuvoston kokoontumista tapahtunutta edistymistä;
- *innovointi*, jonka yhteydessä jäsenvaltioiden ja komission olisi tehostettava yhteistyötään kansallisten innovaatiopolitiikkojen koordinoimiseksi innovaatioiden tulostaulun yhteydessä. Jäsenvaltioiden ja komission olisi myös asetettava yhteiset kehystavoitteet innovoinnin lisäämiseksi EU:ssa ja luotava järjestelmä edistymisen arvioimista varten;
- uusimpana alueena *tutkimuspolitiikka ja eurooppalaisen tutkimusalueen perustaminen*. Tässä yhteydessä neuvosto kehotti jäsenvaltioita ja komissiota käyttämään avointa koordinoitimenetelmää jakaakseen kokemuksia ja valmistellakseen keskenään johdonmukaisia uudistuksia tutkimusinvestointien 3 prosentin osuutta koskevan tavoitteen edistämiseksi ja ennen kaikkea tukeakseen jäsenvaltioiden vastuulle kuuluvien tutkimusinvestointeja koskevan toimintasuunnitelman osien täytäntöönpanoa. Sama koskee tutkijavaroimavaroihin liittyviä toimia esimerkiksi eurooppalaisen tutkimusalueen liikkuvuusstrategian yhteydessä ja erityisesti hiljattain annetussa tutkimusuraa tarkastelevassa tiedonannossa²⁹ tarkoitettuja kiireellisiä toimenpiteitä.

Tässä yhteydessä Lissabonin strategian mukaisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää koulutusjärjestelmien pikaista uudistamista, kun otetaan huomioon kyseisten järjestelmien rakenteelliset puutteet³⁰.

5.3. Komission panos

Komissio pyrkii antamaan neuvostolle, Euroopan parlamentille ja jäsenvaltioille nykyistä yhtenäisemmän kuvan kilpailukykyä koskevasta työstään määrittelemällä järjestelmällisesti kilpailukykyyn suoraan vaikuttavien toimien synergiat. Se on parhaillaan toteuttamassa EU:n useimmat politiikan alat kattavaa arviointia (*screening*) määritelläkseen eri politiikkojen mahdollisuudet edistää teollisuuden kilpailukykyä.

Kilpailukykyä koskevassa työssään komissio aikoo laatia ensiksi sekä horisontaalisen analyysin että eri teollisuudenaloja koskevat analyysit yksilöidäkseen tarvittavat toimet. Vasta tämän jälkeen se toteuttaa tarvittavat sääntelyyn ja tutkimukseen, innovointiin ja yrittäjyyteen liittyvät toimenpiteet.

Komissio aikoo lisäksi tuoda vuotuisen työohjelmansa esitellessään paremmin esille ne ehdotukset, joiden yhteydessä se suorittaa laajennetun vaikutusten arvioinnin. Liitteessä 1

²⁹ Tiedonanto *Tutkijat eurooppalaisella tutkimusalueella: yksi ammatti, monta uraa* (KOM(2003) 436), 18.7.2003).

³⁰ Katso alaviite 10.

esitetään yksityiskohtaisemmin kilpailukyvyyn parantamiseen tähtäävät aloitteet, jotka komissio aikoo käynnistää tai joiden käsittelyä se aikoo jatkaa tulevien 12 kuukauden aikana.

6. PÄÄTELMÄT

Talouksiemme jatkuva rakennemuutos, johon kuuluu palvelualan yhä kasvava merkitys, on taloudellinen välttämättömyys. Sen myötä on väistämättä odotettavissa jonkinasteista taloudellisen toiminnan hajauttamista ja muita mukautuksia, ja niille, joita muutokset suoranaisesti koskevat, tästä seuraa sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Palvelujen kasvava merkitys taloudessa ei tarkoita sitä, että teollisuustuotannon olisi supistuttava. Tähän asti kehitykseen onkin liittynyt teollisuustuotannon jatkuva kasvu, ja kun teollisuuden työllisyys on samaan aikaan vähentynyt, se on merkinnyt teollisuuden tuottavuuden tasaista paranemista.

Tuottavuuden kasvun hidastuminen Euroopassa kertoo kilpailukyvyyn heikkenemisestä. Tämä on vakava huolenaihe, sillä se merkitsee uhkia teollisuuden suorituskyvylle ja edellytyksillemme käsitellä rakenteellista sopeutusta. Teollisuuden kilpailukyvyyn heikkeneminen ja deindustrialisaatio ovat näet saman kolikon kaksi puolta.

Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei toistaiseksi ole kiistatonta näyttöä siitä, että Euroopassa olisi käynnissä deindustrialisaatiokehitys absoluuttisesti ajateltuna. Talouksissa meneillään oleva rakenteellinen sopeutus aiheuttaa kuitenkin ongelmia paikallisille talouksille, vaikka tilanne koko kansantalouden kannalta onkin kohentunut parantuneen voimavarojen kohdentamisen ansiosta. Muutoksen helpottamiseksi ja uusien työpaikkojen luomisen tukemiseksi meidän on tärkeää lisätä tuotantopotentiaalia ja parantaa kilpailukykyämme. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi olisi siirtymävaiheessa keskeisen tärkeää panostaa tutkimukseen, innovointiin, koulutukseen ja tieto- ja viestintätekniikkaan sekä työn uudelleen organisointiin. Välttämätöntä on myös ennakoita sopeutuksen haasteet ja valmistautua niihin aiempaa paremmin.

Tässä tiedonannossa tätä kehitystä analysoidaan vasta alustavasti. Tulevina kuukausina komissio aikoo syventää analyysiä ja tehdä ehdotuksia teollisuuspolitiikkaa koskevan tiedonantonsa jatkotoimiksi. Lisäksi se tekee ehdotuksia tulevia rahoitusnäkyymiä koskevan valmistelutyön yhteydessä; kyseessä on poliittinen hanke laajentunutta unionia varten vuodesta 2006 eteenpäin.

Komissio on toistuvasti tunnustanut kilpailukyvyyn suuren merkityksen taloudellisen tuloksemme kannalta. Se aikoo edelleen painottaa tiukasti tuottavuuden kasvun lisäämisen merkitystä ja käsitellä asiaa jälleen kevään 2004 raportissa.

On myös erittäin tärkeää, että neuvosto ja Euroopan parlamentti tekevät päätökset niiden käsiteltävänä olevista kilpailukykyyn vaikuttavista merkittävistä ehdotuksista. Niiden olisi myös otettava kaikkien päätöstensä yhteydessä asianmukaisesti huomioon kilpailukykyyn kohdistuvat vaikutukset. Neuvosto on antanut kilpailukykyneuvostolle tärkeän tehtävän sikäli, että sitä on kuultava kilpailukykyyn vaikuttavista tärkeistä ehdotuksista, jotka eivät kuulu sen välittömään vastuualueeseen, ja sen on otettava niihin kantaa. Tätä tehtävää varten neuvoston on pohdittava, minkälaista vuorovaikutusta sen eri osien välillä tarvitaan. Euroopan parlamentilla on jo valmiina vastaava mekanismi.

Euroopan kilpailukykyyn vaikuttavat myös eri maiden kansalliset politiikat. Taloudellinen yhdyntymisen merkitsee sitä, ettei kokonaisuuden kilpailukykyä voida erottaa osien

kilpailukyvyistä. Ellei jokainen jäsenvaltio toteuta tarvittavia toimenpiteitä kansallisella tasolla, ei Euroopan kilpailukykyä voida turvata.

Komissio aikoo omasta puolestaan jatkossakin tuottaa analyysejä kilpailukyyn liittyvien keskeisten kysymysten määrittelemiseksi. Tarvittaessa se tekee asianmukaiset ehdotukset sen jälkeen, kun se on ensin tarkastellut lainsäädännölle vaihtoehtoisia toimintamuotoja, kuullut julkisesti asianomaisia tahoja ja suorittanut vaikutusten arvioinnin.

Kilpailukykyyn vaikuttavia komission toimia ja aloitteita

1. Teollisuuspolitiikan mahdollisuudet vastata EU:n teollisuuden haasteisiin

Yksittäisten alojen perusteellisen analyysin ja säännöllisen seurannan avulla komissio voi määritellä, mitä toimia tarvitaan, jotta teollisuudella olisi edellytykset kehittyä ja toteuttaa kilpailupotentiaalinsa. Teollisuuspolitiikasta joulukuussa 2002 antamassaan tiedonannossa komissio totesi, että useimmilla EU:n politiikoilla on vaikutusta yritysten kannalta suotuisan toimintaympäristön kehittämiseen ja että näin ne luovat Euroopalle edellytyksiä saavuttaa tavoitteet, jotka se on itselleen asettanut Lissabonissa ja Göteborgissa. Komissio painotti erityisesti tarvetta soveltaa EU:n **kestävän kehityksen strategiaan tasapainotettua toimintamallia** ja varmistaa, ettei kestävän kehityksen yhtä osa-aluetta kehitetä muiden kustannuksella.

Komissio suoritti vuonna 2003 useimpien EU:n politiikkojen osalta **sisäisen arvioinnin**. Sen seurauksena analysoitiin joitakin eri politiikkojen taustalla olevia horisontaalisia kysymyksiä kuten **tiedon merkitystä taloudelliselle kehitykselle ja kasvulle sekä tuottavuuden kasvun ja työllisyyden kasvun välistä vuorovaikutusta**. Toisessa, **teollisuuden kilpailukykyyn ja ympäristönsuojeluun** keskittyvässä selvityksessä pyrittiin lähentämään toisiinsa ympäristöpolitiikan ja teollisuuspolitiikan perustana käytettäviä analyysejä. Arvioinnilla selvitettiin myös, miten voitaisiin lisätä EU:n eri politiikkojen myötävaikutusta teollisuuden kilpailukykyyn niiden ensisijaisiin tavoitteisiin puuttumatta. Tämän toiminnan tuloksena komissio on määritellyt joitakin mahdollisuuksia synergian lisäämiseksi, niistä seuraavassa muutamia esimerkkejä:

- **Aluepolitiikka:** laajentumisesta teolliselle toiminnalle aiheutuvien vaikutusten selvittäminen, erityisesti yksittäisten teollisuudenalojen näkökulmasta; alueellisten innovointijärjestelmien tehokkaampi motivointi.
- **Tutkimus- ja kehityspolitiikka:** teknologiakokonaisuudet edelläkävijäaloitteena, joka edistää eri alojen kilpailukykyä sekä avainteknologioiden aloilla että kypsillä teollisuudenaloilla.
- **Tietoyhteiskuntapolitiikka:** tieto- ja viestintätekniikoiden, tuottavuuden kasvun kannalta merkittävän tekijän, kehittämisen, omaksumisen ja käytön tukeminen sekä julkisen sektorin tehokkuuden parantaminen kolmella tavalla: kilpailua elähdyttävä eEurope-toimintasuunnitelma, ennustettavissa olevaan lainsäädäntöön tukeutuvat investoinnit ja innovoinnin edistäminen tutkimus- ja kehitystyötä tukemalla.
- **Koulutuspolitiikka:** edistyminen ammattipätevyyksien vastavuoroisen tunnustamisen alalla, puuttuvien taitojen kartoitusta ja ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistamiseen tähtäävät toimet, yrittäjyyteen kannustavat koulutusalan ja yritysmaailman väliset kumppanuudet ovat kaikki hyödyllisiä teollisuudelle.
- **Kauppapolitiikka:** yhteismarkkinoiden ulkoisen ulottuvuuden kehittäminen esimerkiksi edistämällä EU:n toimintamalleja teknisten määräysten ja

vaatimustenmukaisuuden arvioinnin aloilla; EU:n viejien tukeminen kolmansien maiden markkinoille pääsyssä; tekstiili- ja vaatetusalailla kilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden eli innovoinnin, tutkimuksen, ammattitaidon, teknologian ja lisäarvon parantaminen alalla vielä jäljellä olevien kiintiöiden poistamiseen varautumiseksi.

- **Ympäristöpolitiikka:** vapaaehtoisuuteen perustuvien sääntelyn vaihtoehtojen mahdollisuuksien selvittäminen, kestävä tuotantopolitiikan kehittäminen ja ekoteollisuuden jatkokehittämisen edellytysten selvittäminen ja tehostetun ympäristönsuojelun lyhytaikaisten kustannusten ja pitkäaikaisten hyötyjen tasapainottaminen.
- **Kilpailupolitiikka:** mahdollisuudet analysoida monia tärkeitä teollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavia seikkoja, esimerkiksi kysymystä tarkoituksenmukaisista maantieteellisistä markkinoista, tai keinoja edistää innovointia ja innovaatioiden levittämistä kilpailusääntöjen mukaisella tavalla.
- **Veropolitiikka:** mahdollisuuksien selvittäminen käyttää eri maissa pk-yrityksiin sovellettavaa verotusta helpottamaan yritystoiminnan perustamista, kehittämistä ja siirtoa; erilaisten mekanismien, esimerkiksi parhaiden käytäntöjen vaihdon, käytön lisääminen, voisi auttaa jäsenvaltioita määrittelemään, kuinka yritysten verotuskohteluun voitaisiin tehdä hyödyllisiä parannuksia toimivaltaongelmia aiheuttamatta.
- **Sisämarkkinat:** puolustusalan hankintojen optimointi hyödyttäisi teollisuutta suunnattomasti.
- **Työllisyyspolitiikka:** Keskustelu kilpailukykyyn liittyvistä kysymyksistä eri teollisuudenalojen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa olisi hyödyllistä.
- **Terveys- ja kuluttajansuojapolitiikka:** terveyden ja kuluttajien suojan korkean tason saavuttaminen ilman, että samalla vaikutettaisiin yritysten, varsinkin pk-yritysten, kilpailukykyyn.
- **Liikenne- ja energiapolitiikka:** energia- (erityisesti hintataso) ja liikennealojen pitkäaikaisten muutosten ennakoiminen ottaen erityisesti huomioon niiden vaikutukset kilpailukykyyn. Lisäksi EU edistää omia toimintamallejaan standardien alalla kansainvälisissä yhteyksissä kuten Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä ICAO:ssa ja Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa.

Komissio aikoo tehdä arvioinnin tuloksista laajemmin selkoa vuoden 2004 alussa.

2. Ennustettavaa oikeudellista kehystä koskevan työn edistyminen

Komissio jatkaa työtään yrityksiä koskevan lainsäädäntökehyksen parantamiseksi ottamalla käsiteltäväksi muutamia tärkeitä aloitteita:

- *Kukoistavat tavaroiden sisämarkkinat:* Komissio aikoo tehdä joukon lainsäädäntöehdotuksia, joilla tähdätään tavaroiden sisämarkkinoiden toiminnan tehostamiseen. Ehdotus **asetukseksi vastavuoroisen tunnustamisen soveltamisesta** pyrkii parantamaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta yhdenmukaistamattomilla aloilla. **Kaikkiin ”uuden lähestymistavan” soveltamisaloihin liittyviä seikkoja käsittelevä**

ehdotus antaa mahdollisuuden parantaa uutta lähestymistapaa koskevien direktiivien johdonmukaisuutta ja niiden täytäntöönpanon yhtenäisyyttä.

- *Nyky aikaistettu valtiontukijärjestelmä:* Komissiolla on meneillään useita aloitteita valtiontukisääntöjen uudistamista ja nykyaikaistamista koskevan työn yhteydessä. Tavoitteena on yksinkertaistaa tuen myöntämistä, mikä puolestaan edistää yhteisön taloudellisia tavoitteita samalla, kun kilpailua vääristäviä tukimuotoja edelleen valvotaan tiukasti. Ehdotettuihin aloitteisiin kuuluvat:
 - Luonnos asetukseksi, jolla **T&K-toimintaan tarkoitettua valtiontukea koskeva ryhmäpoikkeus laajennetaan koskemaan myös pk-yrityksiä**, on tarkoitus hyväksyä vuoden 2004 alussa. Se tulee yksinkertaistamaan merkittävästi pk-yritysten tutkimus- ja kehitysinvestointeja tukevien ohjelmien täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa.
 - Vaikeuksissa olevien yritysten **pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettävää valtiontukea** koskevat yhteisön suuntaviivat tarkistetaan tavoitteena nopeuttaa pelastamistoimenpiteiden hyväksymistä sekä saada rakennetoimenpiteistä kilpailuympäristölle aiheutuvat pitkäaikaiset kielteiset vaikutukset mahdollisimman pieniksi.
 - Lisäksi komissio aikoo aloittaa vielä ennen vuoden 2003 päättymistä neuvottelut jäsenvaltioiden kanssa hyvin pitkälle yksinkertaistetusta toimintatavasta. Sitä sovellettaisiin arvioitaessa tietäntyyppisiä tukia, joiden yhteydessä kilpailuun tai kauppaan yhteisössä kohdistuvia merkittäviä vaikutuksia ei pidetä todennäköisinä joko tuen määrän tai asianomaisen alan perusteella. Kysymykseen tulevat erityisesti tuet, joilla edistetään tärkeitä yhteisön tavoitteita, kuten tutkimus- ja kehitystyön edistämistä, ympäristönsuojelua, uusien ja parempien työpaikkojen luomista, koulutusta ja pk-yritysten tukemista.
- *Todelliset palvelujen sisämarkkinat:* EU:ssa palvelujen osuus BKT:sta ja työllisyydestä on lähes 70 prosenttia. Sisämarkkinat eivät kuitenkaan ole vielä läheskään toteutuneet monilla palvelualoilla, joihin kuuluvat muun muassa matkailuala, jakelu, rakennuspalvelut, insinööripalvelut, konsultointi ja työnvälityspalvelut. Lainsäädännön hajanaisuus estää palveluntarjoajia saavuttamasta merkittäviä säästöjä, aiheuttaa tehokkuuden heikkenemistä, haittaa kilpailua ja estää palvelualaa tuottamasta lisää dynaamisia yrittäjiä ja uusia työpaikkoja. Komissiolla on tarkoitus esittää ennen vuoden 2003 päättymistä **ehdotus palveluista sisämarkkinoilla annettavaksi direktiiviksi**, jolla vahvistetaan oikeudellinen kehys jäsenvaltioiden väliset rajat ylittävälle palvelutarjonnalle. Sitä **täydennetään muilla kuin lainsäädännöllisillä toimenpiteillä**, joilla pyritään parantamaan kilpailukykyä ja edistämään yrittäjyyttä yrityspalvelujen alalla. On myös tehty ehdotus **tuotteiden ja televiestinnän aloilla nykyisin sovellettavan kansallista lainsäädäntöä koskevan ilmoitusjärjestelmän laajentamisesta palvelualalle**. Jäsenvaltioiden olisi paneuduttava ensisijaisesti saattamaan kyseiset ehdotukset nopeasti osaksi kansallista lainsäädäntöään, jotta niillä olisi todellista vaikutusta EU:n talouteen ennen Lissabonissa asetettua vuoden 2010 määräaikaa. Työn keskittäminen tulevaan palveluja koskevaan ehdotukseen ei kuitenkaan vielä riitä. Kyseiseen direktiiviehdotukseen liittyvät kiinteästi **ammattipätevyyksien vastavuoroisesta tunnustamisesta annettava direktiivi, myynnin edistämisestä annettava asetus sekä epäterveistä kaupan käytännöistä annettava puitedirektiivi**, jotka ovat ehdottoman tärkeitä, jotta palvelujen sisämarkkinat voisivat toteutua.

- *Rahoituspalvelujen sisämarkkinoita koskevat viimeistelyt:* Rahoituspalvelujen ja -markkinoiden yhdistäminen parantavat kilpailukykyä ja kasvua talouden kaikilla aloilla. Se alentaa yritysten pääomakustannuksia erityisesti innovatiivisten tai korkeaa teknologiaa soveltavien uusien yritysten osalta. Alan uudistaminen etenee hyvin, sillä rahoituspalveluja koskevaan toimintasuunnitelmaan sisältyvistä 42 toimenpiteestä 36 toimenpiteen toteutus on jo hyvällä mallilla. Komissio aikoo esittää loput toimintasuunnitelmassa edellytetyt ehdotukset, uusi **pääoman riittävydestä annettava direktiivi** mukaan luettuna, vuonna 2004, ja lisäksi se aikoo aloittaa keskustelut asian kaikkien tärkeiden osapuolten kanssa EU:n rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen tilan arvioimiseksi.
- Sekä tavaroiden että palvelujen *vähittäiskaupan* alalla on vielä paljon tehtävää sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan ja rajat ylittävien liiketoimien edistämiseksi. Komissio on jo sitoutunut **tarkastelemaan uudelleen kuluttajansuojaa koskevaa voimassa olevaa yhteisön säännöstöä** yksilöidäkseen sisämarkkinoiden toimintaa haittaavat esteet sekä alueet, joita voitaisiin yhdistää tai yksinkertaistaa. Komissio aikoo esittää vuoden 2004 aikana strategian ja työohjelman tätä uudelleentarkastelua varten.

3. *Tutkimuksen, innovoinnin ja yrittäjyyden edistäminen*

Komissio aikoo jatkaa työtä ja tehdä ehdotuksia tutkimuksen, innovoinnin ja yrittäjyyden edistämiseksi koko EU:ssa vuosina 2002 ja 2003 käynnistettyjen aloitteiden ja toimien pohjalta.

- Eurooppalaisen tutkimusalueen perustamiseen ja tutkimusinvestointien lisäämiseen liittyvän työn yhteydessä komissio on parhaillaan perustamassa **eurooppalaisia teknologiakokonaisuuksia**³¹ teknologian kehittämisen avainalueille. Teknologiakokonaisuudet kokoavat yhteen erilaisia julkisia ja yksityisiä osapuolia muodostamaan yhteistä näkemystä avainteknologioiden kehittämisestä ja käytöstä Euroopassa sekä laatimaan ja panemaan täytäntöön asiaa koskevan strategian. Tavoitteena on edistää tutkimusvoimavarojen lisäämistä ja niiden saattamista käyttöön nykyistä tehokkaammin sekä poistaa muita kuin teknisiä esteitä. Ne voivat myös antaa arvokkaan panoksen eri alojen kilpailukykyyn parantamiseen tähtäävään työhön.

Eurooppalaisista teknologiakokonaisuuksista ilmailun ja rautatieliikenteen aloilla saatujen alkuvaiheen kokemusten pohjalta komissio käynnisti syyskuun alussa **kestävää vetytaloutta koskevan eurooppalaisen kumppanuushankkeen** osallistuakseen tätä tulevaisuuden keskeistä polttoainetta koskevan kokonaisvaltaisen strategian laatimiseen. Lisää teknologiakokonaisuuksia ollaan perustamassa avainaloilla³², ja ensimmäinen edistymistä kuvaava raportti on valmisteilla. Viimeiset ensimmäisen vaiheen eurooppalaiset teknologiakokonaisuudet on tarkoitus käynnistää kesäkuuhun 2004 mennessä.

- Työtä eurooppalaisten strategioiden vahvistamiseksi ja yhteisen teknologian kehittämiseksi avaruus- ja puolustusaloilla sekä turvallisuuteen liittyvillä aloilla jatketaan tavoitteena turvata pitkällä aikavälillä tämän alan kilpailukykyinen teollisuus.

³¹ Kuten ilmoitetaan toimintasuunnitelmassa *Tutkimusinvestoinnit: toimintasuunnitelma Euroopalle* (KOM(2003) 226 lopullinen), 4.6.2003, ja komission kasvualoitteessa.

³² Esimerkiksi kasvigenomiikka, maantieliikenne, nanoteknologian erityisalueet ja tieto- ja viestintätekniikat sekä teräs.

- Komission tiedonanto *Euroopan puolustus - teollisuus ja markkinanäkökohtia*³³ auttoi kiinnittämään huomion puolustusalan tuotteiden sisämarkkinoiden perustamisesta koituviin etuihin, tarpeeseen lisätä julkisiin hankintoihin liittyvää yhteistyötä sekä puolustus- ja turvallisuusalojen tutkimukseen. Tämän tuloksena komissio aikoo antaa vuoden 2004 aikana **vihreän kirjan julkisista hankinnoista puolustusosalalla sekä eurooppalaisen käsikirjan puolustusalaan koskevasta standardoinnista** (käytettäväksi puolustusalan tuotteiden hankintasopimuksissa). Lisäksi on alan vaikuttajista perustettu ryhmä **luomaan visio ja antamaan ohjeistusta turvallisuusalan tulevan tutkimusohjelman suunnasta**. Tässä yhteydessä on joulukuussa 2003 tarkoitus tehdä ehdotus turvallisuuteen liittyvää tutkimusta koskevaksi valmistelevaksi toimeksi, johon liittyy 65 miljoonan euron talousarvio vuosiksi 2004–2006. Ehdotus on tarkoitus hyväksyä ja hanke käynnistää vuoden 2004 alussa. Lisäksi komissio aikoo osallistua työhön **puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaavan viraston** perustamiseksi vuoden 2004 aikana, kesäkuussa 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaisesti.
 - Avaruusteollisuus on ala, joka tuottaa tekniikkaa yhteisön politiikan täytäntöönpanoa varten monilla aloilla ympäristö-, maatalous- ja liikennealoista kehitysyhteistyöhön ja ulkosuhteisiin, ja sen yhteiskunnalliset, taloudelliset ja kaupalliset mahdollisuudet ovat valtavat. **Eurooppalaista avaruuspolitiikkaa käsittelevä valkoinen kirja**³⁴ on kehoitus asian kaikille osapuolille tarttua työhön uusien tavoitteiden ja haasteiden kohtaamiseksi. Se sisältää strategian, perussuuntaviivat keskeisten toimijoiden rooleja ja tehtäviä varten, toimintasuunnitelman sekä alustavan voimavarojen kartoituksen. Poliitiikan tavoitteena on esimerkiksi tarjota asianomaisille osapuolille varma ja ennustettava toimintakehys, jossa ne voivat suunnitella, investoida ja saada osansa nopeasti kasvavista kaupallisista ja institutionaalisista markkinoista. Satelliittiradionavigointiin liittyvä kansainvälinen **Galileo**-ohjelma, **GMES**-ohjelma (ympäristön ja turvallisuuden maailmanlaajuinen seuranta) ja sen keinot tarjota syrjäisille alueille ja maaseutualueille mahdollisuudet laajakaistan käyttöön yhdessä muiden tekniikoiden kanssa digitaaliuuden poistamiseksi ovat valkoisessa kirjassa käsiteltyjä toimintamuotoja. Molemmat aloitteet tulevat hyötymään Euroopan yhteisön ja Euroopan avaruusjärjestön ESA:n välisen puitesopimuksen mukaisesta mekanismista.
- **Biotieteiden ja biotekniikan aloilla**, jotka muodostavat uuden osaamistalouden perustan, komissio on vahvistanut toimintakehityksen biotieteitä ja biotekniikkaa koskevassa tiedonannossaan³⁵. Sen 30-kohtaisessa toimintasuunnitelmassa esitetään teollisuuden kilpailukykyyn kokonaisvaltainen tarkastelutapa, jossa tavoitteena on hyödyntää tutkimuksen ja innovoinnin mahdollisuudet ottaen samalla huomioon yhteiskunnalliset ja sääntelyyn liittyvät näkökohdat. Riittävän pääoman puute on merkittävin tekijä, joka rajoittaa biotekniikan alan yritysten kasvua ja estää niitä vakiintumasta käynnistysvaiheen yrityksestä kypsempään vaiheeseen. Seuraavaksi olisi toteutettava komission, Euroopan

³³ Tiedonanto *Euroopan puolustus - teollisuus- ja markkinanäkökohtia: tavoitteena EU:n puolustustarvikepolitiikka* (KOM(2003) 113 lopullinen, 11.3.2003).

³⁴ Valkoinen kirja *Avaruus: laajentuvan unionin uusi eurooppalainen ulottuvuus. Toimintasuunnitelma Euroopan avaruuspolitiikan toteuttamiseksi*, KOM(2003) 673, 11.11.2003.

³⁵ Tiedonanto *Biotieteet ja biotekniikka – strategia Euroopalle* KOM(2002) 27 lopullinen, 23.1.2002.

investointipankkiryhmän ja jäsenvaltioiden yhteistyötoimi, jonka yhteydessä selvitetään kunkin osapuolen välineet, jotka vaihtelevat investointirahastosta verotukseen, olemassa olevan kapasiteetin käytön optimoimiseksi. Tällä alalla, kuten myös muilla tutkimukseen perustuvilla voimakkaasti innovoivilla teollisuudenaloilla, toimivilla eurooppalaisilla riskipääoman markkinoilla on ratkaiseva merkitys.

- Komissio ja Euroopan investointipankki jatkavat tiivistä yhteistyötään varmistaakseen välineidensä keskinäisen täydentävyyden ja synergian tutkimuksen ja innovoinnin edistämiseksi. Euroopan investointipankki suunnittelee lisäävänsä tuntuvasti tutkimukseen ja innovointiin kohdentamaansa investointitukea eli vuodesta 2000 asti 15,3 miljardin suuruiseksi kasvanut tuki nousisi kuluvalle vuosikymmenellä vuoteen 2010 mennessä uuden ”**Innovaatio 2010 -aloitteen**” (i2010i) myötä yli 50 miljardiin euroon. Lisäksi pyritään käyttämään hyväksi moninaisempia välineitä, jotka investointipankki on ottanut käyttöön vastatakseen eri kehitysvaiheissa olevien yritysten tarpeisiin erityisesti laajojen, useampia maita koskevien T&K-hankkeiden rahoituksessa (esimerkiksi kasvualoitteen yhteydessä) ja parannettaessa teknologiaan perustuvilla aloilla toimivien nopeasti kasvavien yritysten riskipääoman saantia.
- Tulevan **innovointia koskevan toimintasuunnitelman** yhteydessä komissio aikoo määrittellä yhdenmukaisesti teollisuuspolitiikan tavoitteiden ja tutkimusinvestointeja koskevan toimintasuunnitelman kanssa perusteet innovatiivisten yritysten määrittelemiseksi. Tämä mahdollistaa yhteisön politiikkojen soveltamisen nykyistä tehokkaammin ja innovointiin vaikuttavien kansallisten aloitteiden kohdentamisen tarkoituksenmukaisemmin. Toimintaohjelman odotetaan myös vahvistavan eurooppalaisen konsensuksen muodostumista innovoinnin välttämättömyydestä, sillä se tarjoaa mahdollisuudet sääntely-ympäristöä koskevien tarkkojen määrällisten tavoitteiden määrittelylle ja kannustaa soveltamaan tukitoimenpiteitä. Toimintaohjelmalla pyritään saattamaan **innovatiiviset toimijat liikkeelle** ja koordinoimaan niiden työtä toimenpidekokonaisuudella, joka on suunniteltu täydentämään **suunnitelmaa eurooppalaisesta tutkimus- ja innovointialueesta** vahvistamalla rajat ylittävää teknologian siirtoa ja lisäämällä eurooppalaisten klusterien lukumäärää ja tehokkuutta. Tähän kuuluu esimerkiksi aloitteita, jotka koskevat eurooppalaisen verkostojen verkoston perustamista teknologian siirron alalla, paikallisten ja alueellisten verkkojen sekä yritysten tukirakenteiden ammattilaistumista esimerkiksi laatukokoelmien avulla, osaamistunnuksia tai koulutusta teollis- ja tekijänoikeuksien alalla, eurooppalaisten aloitteiden kytkemistä muihin kansainvälisiin toimiin, esimerkiksi Eurekaan, sekä hyvien käytäntöjen tai mahdollisesti klustereille tarkoitettun laatukokoelman (koskien asianomaisia aloja) määrittelyä. Innovointi on monitahoinen ilmiö, ja siksi edellä mainitut toimet koskevat innovoinnin muita kuin teknisiä piirteitä, esimerkiksi **hallintoon liittyvää innovointia tai suunnittelua**.
- Tämän vuoden alussa julkaistulla **vihreällä kirjalla yrittäjyydestä** käynnistettiin laaja keskustelu siitä, kuinka yrittäjätoimintaa ja yritysten kasvua voitaisiin tukea. Kesäkuuhun 2003 asti kestäneen julkisen kuulemismenettelyn vastauksissa korostui tarve laaja-alaiseen koordinoituun toimintamalliin, jonka ansiosta politiikan eri aloilla ja eri tasoilla tehdyt aloitteet olisivat yhteensopivia keskenään ja täydentäisivät toisiaan. Tätä komission on tarkoitus viedä eteenpäin vuoden 2004 aikana **yksilöityjen keskeisten ongelmien ratkaisemiseen tähtäävällä toimintasuunnitelmalla**. Toimintaohjelma kattaa useita politiikan aloja, ja siinä käsitellään kolmea asiaa: eurooppalaisten yrittäjien, etenkin pk-yritysten, toimintaa häittävien esteiden poistaminen, yritysten kunnianhimoisten kasvupyrkimysten vapauttaminen sekä ihmisten rohkaiseminen ryhtymään yrittäjiksi. Uuromiata kiinnitetään erityisesti aloihin, joilla tarvitaan nopeasti mitattavissa

olevaa edistymistä, kuten yrittäjäkoulutukseen, yrityksen taseen vahvistamiseen, pk-yritysten näkemysten huomioonottamiseen, pk-yritysten sosiaaliseen suojeluun, yritysverkostojen muodostamiseen ja yritysten tukiverkkojen tukemiseen.

- **Eurooppalaisia koulutusalan järjestelmiä** rasittavat rakenteelliset puutteet, ja ne tarvitsevat pikaista uudistamista, jotta Lissabonissa asetetut tavoitteet voitaisiin saavuttaa. Ilman määrätietoisia uudistuksia ja investointeja alan ongelmat epäilemättä vain kasvavat. Komissio on laatinut ”Koulutus 2010” -aloitteen yhteydessä perustettujen työryhmien päätelmien ja koulutusta, elinikäistä oppimista ja liikkuvuutta käsittelevien kansallisten raporttien pohjalta uudistusehdotuksia, jotka esitetään sen asiasta hiljattain antamassa tiedonannossa³⁶. Niissä keskitytään neljään ensisijaiseen aihealueeseen: uudistusten keskittäminen kunkin maan avainkysymyksiin; elinikäisen oppimisen ajatuksen muuttaminen todellisuudeksi; koulutusta edistävän Euroopan luominen; sekä ”Koulutus 2010”-aloitteen sijoittaminen sille kuuluvalla paikalla Lissabonin strategiassa.
- Komissio ja jäsenvaltiot jatkavat vuonna 2004 keskustelujaan politiikkaa ja sääntelyä koskevasta kehyksestä, jota sovelletaan vuoden 2006 jälkeen toteutettaviin rakenne- ja koheesiorahaston toimenpiteisiin. Tutkimuksen, innovoinnin ja yrittäjyyden tukeminen tulee olemaan keskeinen asia tulevaisuuden alueellisen kehittämisen strategioissa.

³⁶

Katso alaviite 10.

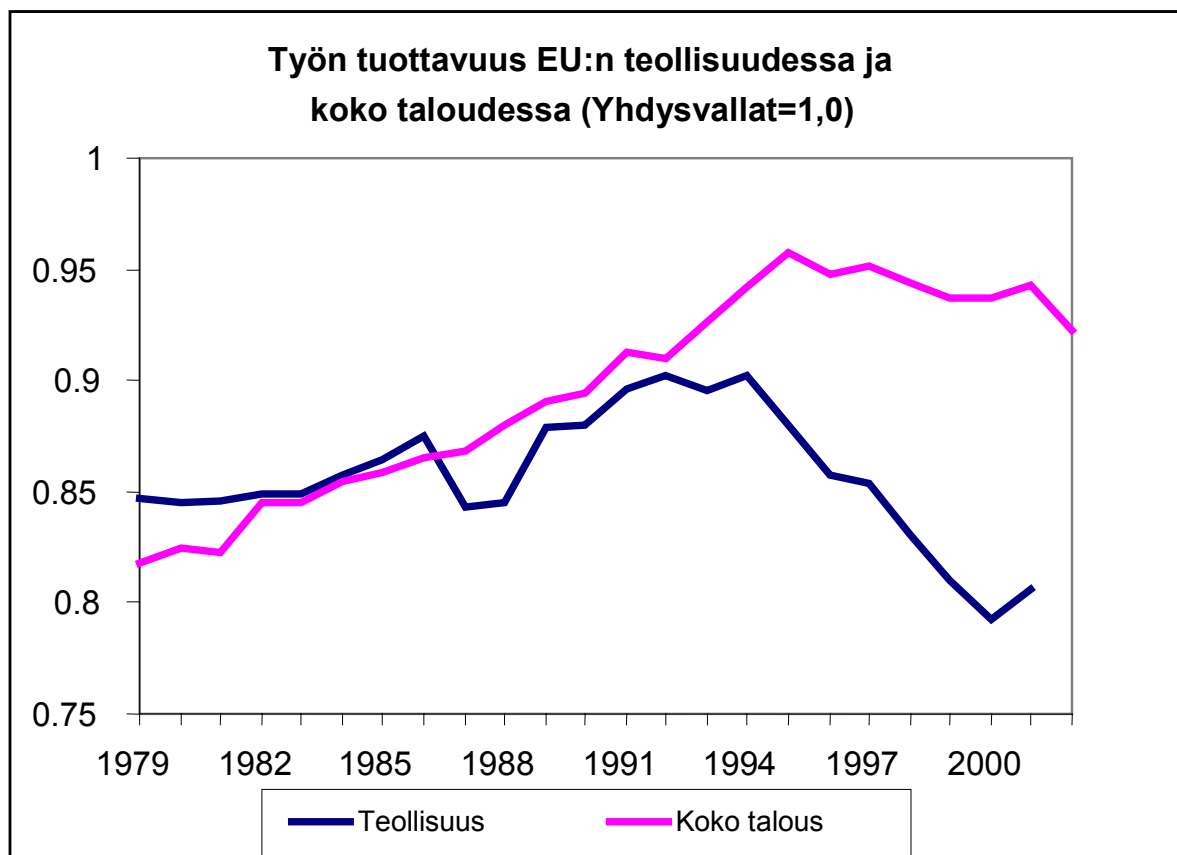
Liite 2. Perustietoja teollisuudesta

Teollisuudenala	Lisäarvon, työllisyyden ja työn tuottavuuden kasvu* 1979-2001* (kasvu prosentteina vuodessa)			Teollisuuden osuus* (prosentteina lisäarvosta, vuoden 1995 hinnoilla)		EU15 Kauppatase ⁺ (miljardia euroa)	
	Lisäarvo (vuoden 1995 hinnoilla)	Työllisyys	Työn tuottavuus	1979	2001	1989	2001
Elektroniventtiilit ja -putket	8,5	-0,1	8,6	0,2	1,0	na	na
Televiestintälaitteet	7,3	-1,2	8,6	0,4	1,6	na	na
Konttorikoneet	7,4	-0,6	8,0	0,3	1,2	- 16,3	- 33,5
Radio- ja televisiovastaanottimet	3,9	-2,3	6,3	0,3	0,6	- 11,9	- 17,7
Kaivostoiminta ja louhinta	-0,2	-5,1	4,9	3,4	2,5	na	na
Kemikaalit	3,4	-1,3	4,7	4,7	7,5	14,0	53,5
Muut instrumentit	2,5	-1,8	4,4	0,4	0,5	na	na
Perusmetallit	0,7	-3,1	3,7	2,9	2,6	- 5,1	- 15,6
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	2,2	-1,2	3,4	7,1	8,6	- 0,5	0,6
Vaatetus	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	- 9,1	- 29,1
Muut sähkötekniset koneet ja laitteet	2,5	-0,7	3,2	2,4	3,2	3,5	4,6
Laivojen ja veneiden rakennus ja korjaus	-0,1	-3,3	3,1	0,6	0,5	na	na
Massa, paperi ja paperituotteet	2,0	-1,0	3,0	1,8	2,1	0,8	5,3
Rautatielaitteet ja muualla luokittelemattomat kulkuneuvot	0,7	-2,1	2,8	0,4	0,3	34,7	68,3
Lentokoneet ja avaruusalukset	2,1	-0,6	2,7	0,9	1,1	na	na
Tieteelliset kojeet	2,4	-0,2	2,6	1,1	1,4	- 1,6	0,8
Tekstiilit	-0,8	-3,2	2,3	3,7	2,3	- 0,2	- 0,8
Muut ei-metalliset mineraalituotteet	1,1	-1,3	2,3	3,6	3,4	5,4	7,6
Moottoriajoneuvot	1,6	-0,7	2,3	4,5	4,8	16,7	43,3
Nahka ja jalkineet	-1,1	-3,3	2,2	1,4	0,9	0,9	- 3,0
Puu sekä puu- ja korkkituotteet	1,1	-1,0	2,1	1,7	1,6	- 4,4	- 4,8
Eristetyt johtimet	1,1	-1,0	2,1	0,3	0,3	na	na
Kumi ja muovi	2,4	0,6	1,8	2,7	3,5	2,5	4,4
Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	1,1	-0,6	1,7	7,1	6,9	2,3	7,0
Painaminen ja kustantaminen	1,6	-0,1	1,7	3,7	4,0	1,7	3,1
Konepajateollisuus	0,6	-1,1	1,7	7,7	6,7	na	na
Valmistetut metallituotteet	0,8	-0,8	1,6	6,7	6,1	5,4	6,9
Huonekalut, muualla luokittelematon teollisuus; uudelleenkierrätys	0,4	-0,7	1,1	3,2	2,7	2,0	- 6,2
Kivennäisöljyjen jalostus, koksi ja ydinpolttoaine	-3,6	-2,0	-1,7	2,8	0,9	- 7,5	- 6,4

Source: * M. O'Mahoney ja B. van Ark (ed., 2003): *EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective Can Europe Resume the Catching-up Process?*, Euroopan komission yritystoiminnasta vastaavan pääosaston laatima selvitys. ⁺ Eurostat: *Panorama of European Business*, 2002 edition; na = not available (ei saatavilla).

LIITE 3

**EU:n teollisuuden tuottavuuden kasvun hidastuminen viime vuosina
kuvastuu myös tuottavuuden erona Yhdysvaltoihin verrattuna**

Lähde: M. O'Mahoney ja B. van Ark (ed., 2003): *EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective Can Europe Resume the Catching-up Process?*, Euroopan komission yritystoiminnasta vastaavan pääosaston laatima selvitys.